

М. ТОЧИЛО-КОЛЯНКІВСЬКИЙ

Т О В П А

ФЕЙЛЕТОНИ, ГУМОРЕСКИ, САТИРИ

M. Tochylo-Kolankiwsky

“ M O B ”

Satirical Short Stories

PUBLISHED BY “WE AND THE WORLD”

Niagara Falls, Canada, 1979

М. ТОЧИЛО-КОЛЯНКІВСЬКИЙ

Т О В П А

ФЕЙЛЕТОНИ, ГУМОРЕСКИ, САТИРИ

diasporiana.org.ua

ВИДАВНИЦТВО "МИ І СВІТ"

Ніягара Фаллс, Канада, 1979

ТОВПА

(Трагі-сатира)

— Ви чули, розпинатимуть! Людину розпинатимуть — чесну й справедливу, борця за людські права, за свободу. Прилюдно розпинатимуть!

— Жах який! Розпинатимуть? У двадцятому сторіччі, в епоху космічних польотів?

— Коли розпинатимуть?

— Кого розпинатимуть?

— В якій годині, де розпинатимуть?

Люди покидали свою роботу, бігли, вигукували “Ганьба”, “Геть насильство”, “Свобода людині”. Вимахували руками, грозили революцією.

Довкола міської площі, оточеної поліцією, зібралася тьма народу.

— Звільніть людину! Звільніть людину! — ревла товпа.

І тільки, коли кати винесли на плятформу важкого хреста, народ замовк.

— В котрій годині езекуція?

— В котрій годині езекуція?

Виявилось, що езекуція мала була початися тому п'ятнадцять хвилин. Люди виймали годинники, нервувались. Хтось нарікав, що запізниться на роботу. Кати винувато розглядались навкруги, мовчки вибачались, що не з їх вини це запізнення.

Врешті привели засудженого. Йшов важко з гордо піднесеною головою.

— Слава героєві! — заревла юрба.

Кати примірювали хреста до отвору в платформі.

— Звільніть людину! — скандувала товпа.

Нараз, тоді коли кати взяли людину попід рамена, щоб простерти її на хрест, на платформу вийшов ставний русявий чоловік і владним рухом зупинив ексекуторів. Товпа замовкла, заніміла.

— Громадяни! — дзвінко промовив русявий. — Сталася помилка, яка ледь не закінчилася трагедією. Ми були б ось убили безневинну людину, полум'яного патріота. Людино, ти вільна! — сказав, підступивши до в'язня. — Уряд рекомпенсує тобі твої переживання.

Товпа закам'яніла. Невже це останнє збиткування над в'язнем? Та ні, в'язня розковують і він іде вільний поміж товпою, яка широко розступається, роблячи дорогу. Щасливо всміхається, махає рукою, дякує за підтримку в трагічні хвилини.

І ця подяка пробуджує товпу.

— Як це вільний? — обурено здивувався якийсь жіночий голос.

— Як це вільний? — заревла товпа.

— Я ж кинув роботу!

— Я втратив дві години часу!

— В мене діти голодні сидять!..

— Провокація! — гукнули голоси.

— Провокація! — ревнула юрба.

— Ловіть провокатора! — крикнув хтось гістерично.

— Провокатора ловіть! — заревла товпа.

Найшвидші кинулись за людиною. Подорозі кожний хватав, що трапилось під руками, — той кола, той камінь, той кусок заліза.

Десь у кутку поміж домами допали зморену, виснажену людину, яка що лиш дихнула волі, і затовкли.

Ця друга помилка була трагічнішою першої, бо згодом, коли опубліковано прізвище людини, виявилось, що вона справді була чесною й життя усе боролася за правду й

справедливість. Тож на похороні трагічної жертви виголошено десятки промов до товпи, яка заливалася ревними сльозами. В сороковий день трагедії відбулася жалібна академія й щороку влаштовуюватимуть в пам'ять Людини день національної жалоби.

Січень, 1970

МІЙ ТАЛАНТ, МОЯ КАТРУСЯ

Що не казати — живеться нам не погано в цьому “екзилі”. Є хліб, є й до хліба. Як треба, то й мінк знайдеться, щоб грішне тіло прикрити. Ну й відкладається в кого кілька, а в кого й кількадесят тисяч щороку — на гірку годину.

Але й бувають речі, що заколючують духовий спокій людини скитальчої. Податки — подумаете? Звісно ж, тішитись ними, не тішимось. Але ж — трудно, кажеться. Навіть і в Письмі святому написано, щоб кесареві кесарево віддати. Свої, правда, установи й організації, також під біблійні слова пробують підшиватися, але ж з ними треба коротко: Раз-два хтось там поворкоче, може й у газеті опаплюжить, — але це калькулюється. По деякому часі вас залишать у спокої і ви, так сказати б, заплату за неприємності відберете.

Та з однією проблемою ми довгий час опоратись не могли. З людьми, звісно, приходиться жити — бо й приємно це, і для бізнесів корисно. Але ж живеш і в людей буваєш — то й мусиш до їх звичок достосовуватись.

В гостину ходиш, то й інших запросити мусиш — це зрозуміле. Напитки мають то до себе, що купуючи їх, не відчуваєш видатку. Навіть легко якое на серці стає — наче б на Боже кинув ту двадцятку чи п'ятдесятку. Гість питиме й ти з ним попиватимеш. А там тебе запросять, то випите гостем вдвічі відп'єш.

Єдине, що мене з рівноваги виводить, це ті презенти. Хто не увійде до тебе, якийсь пакуночок несе. Коли б ще вартісне несли, а то ж понаносять такого, що опісля тільки по кутках валяється.

Сказав би хтось, ви так само робіть — вам принесли непотріб, а ви його тільки в новенький паперець запакуйте і далі несіть!

Та бачите, я не з таких. Збірщикам відмовлю, в церкві від таци голову відверну, а з нічим до когось прийти не потраплю. Гонор якийсь такий, чи що. Шкода мені, серце кров'ю заливається, але ж несу. Несу я, несе жінка, несуть діти — на Різдво, на Великдень, на іменини, на уродини, на ювілеї. Бувало голови собі два тижні наперед морочимо, що віднести, і несемо.

Бувало, кажу, бо тепер уже ми спосіб знайшли, як всього цього визбутися.

Інший собі секрет тримав би. Та ми люди не такі, — порадою завжди готові поділитися. Правду сказати й не наш це винахід, от просто в інших підгледіли.

Влаштували ми оце в себе в родині конкурс — хто з нас найкращий образ намалює. Олією, звичайно ж! На журі приятелів покликали. Вони аж ахнули стільки талантів у нас помітивши. Перше місце, як і годилося, дружині моїй Катрусі присуджено.

Так їй тепер і завдання — для кожних іменин, народин і ювілеїв картинку підготувати. А я вже дозую — кому у вужчій, а кому в ширшій рямці вручаємо. Неважному ко-мусь інколи й акварельку без рямки подаруємо.

І тепер ми вже дефіцитів визбулися. Матеріал нас майже не коштує, бож приятелі все таки тактовні бувають: хто фарби, а хто полотно подарить. Інколи дехто й кошти рямців поверне. Досить, мовляв, таланту вашого, що подарували.

Вже й наперед замовляються друзі: Мені, пані Катрусю, бузок на іменини приготуйте! — А мені солом'яну хатину!

Слава така по місту пішла, що й покупці до нас зго-лошуються.

А Катруся молодець у мене! Напродукувала стільки, що вже й виставку готує — під церквами: католицькою, православною і протестантською!

Якось раніше, ми з Катрею і не призадумувались, яка це шкода, що в нас жидів своїх українських тай немає!

Листопад, 1968

“МИ КРИВОГО ТАНЦЮ ЙДЕМО...”

Думаю, передумую і ніяк збагнути не можу, звідкіля в усіх нас стільки молодості береться!

Вчені ось мозоляться, як людуству вік продовжити. Біологи впрівають, ензими випродукувати силкуються, а в нас, де не гляньте, — ензимів та ензимів. На перше-ліпше молодече свято підіть. Трішки там тендітної дітвори побачите, а в решти ензими животами повипинались, аж любо подивитись.

Недавно ось тут ми на балі преси побували. Там то ензимів було!

Дітвора тільки по кутках несміливо тиснулася. А в центрі залі батьки, а в центрі залі діди, а в центрі залі прадіди! Задихане, захекане, засапане... Хто на ногу похрамує, в кого спина дугою вигнулася чи рам'я видулось, але ж ензими в усіх з суконь і токсидів аж виливаються, червоними ружами на щічках і носах порозцвітали.

Ми надіялись, що й кралю з ензимами виберуть! А то вибрали дівчину бліду й тоненьку. Кому ж тут ензимну нашу юність репрезентувати!

Двоє членів королівської біологічної комісії біля мене за столом сиділи — вістка, бачите, про нашу живучість широко по світу пішла! Дуже обурені були. Хоч то й демократія в нас, та королівська комісія свій голос таки має. Щось вони там опісля з організаторами балю говорили, щось одні одним руками вимахували, і в наступному році, кажуть, вже інакші порядки заведуться.

Побіч кралі, красень-дідок вибиратиметься, з-поміж редакторів і членів колишніх журі. Середньошкільна й студентська молодь тільки в суддях сидітиме й на залю їй виходити забороняється. Кандидаток на кралі нижче п'ятдесятки дискваліфікуватимуть ще перед конкурсом.

Ми вже намітили собі бабусю, яка журнал наш репрезентуватиме. Ензимова така, суперниці в неї напевне не буде.

Січень, 1969

БЕЗ СВЯТОГО МИКОЛАЯ

“Католицька Церква викреслила з календаря багато святих, в тому й широко почитаних — Христофора, Юрія й Миколая”.

Звісно, що кожна людина, якою вона святою не була б, своїх ворогів має. Маєте ви, маємо ми, мають їх — як виявляється, й святі угодники — Христофор, Юрій і добрий наш Микола Чудотворець.

Сказав би хтось, за що вже там святого Христофора чіпатися. Жила ж собі людина добряча, яку Панбіг довгими ногами обдарив, щоб річку вброд переходити могла. Мостів у той біблійний час не бувало, як тепер ось у Нью-Йорку чи Парижі, ото ж і взяв був Христофор на себе обов'язок людям живим поромом служити. Підійме було людину одну чи двоє тай поставить сухеньких на другому березі, щоб ніг не промочили й нежиті не набрались. Ісусика малого теж переніс був без заплати. За те його й святим у Церкві проголосили. Самі проголосили — не просився. Ще й обов'язками патрона подорожніх обвантажили. З патронством тим Христофорові спочатку не так то важко приходилось, бо що ж там людині трапиться, коли верхи на віслучкові подорожує, ноги по землі волочучи. Але що більше техніка поступала, тяжче ставало угоднику-добродієві. Останньо ж, коли людська автами, мотоциклами й джетами гасати стали, — спробували б ви Христофором бути. Може й не впильнував там монсінйора котрогось, що й дивуватись!

Святий Юрій Переможець який відважний — змія пресподного не злякався, а ось і він чистки не встерігся. Ну й сили всі ангельські за ним на небі стояли, — а на землі, то обороняла його й Перша українська дивізія, і Друга, і УПА, й УНР-армія, та й і пластові всі та сумівські улади на захист виступали. А все ж, — встоятись не було сили!

Якже ж тоді німечному, старенькому Миколаю перед напастями було оборонитися, коли в нього ще й на добавок руки завжди подарунками завантажені бували!?

Дивуємось, правда, й надивуватись не можемо, кому ж цей мирликийський угодник надокучив? Хіба що, може, діви якійсь посагу не підкинув і вона, протоігуменею ставши в Римі, лиха накоїла. Звісно ж, знайомствами добро й зло можна заподіяти.

Святому Миколаєві що, — на кусок хліба він собі заробить. Практика ж у нього в харитативній діяльності не будь-яка! Певно по деградації в якійсь небесній консисторії сидітиме та бухгалтерію вестиме під рукою святого Франціска, чи Ігнаціюся, що його департамент перебрали.

Але, якже ж нам без святого Миколи бути?! І матерям як дитвору розрадити, коли під подушками подарунків не знайде? Помер угодник в небі — скажуть, чи що?

Які то вже мудрі реформатори в тих конгрегаціях не засідають, але ж таки однієї комплікації не передбачили. Відомо бо й дитині найменшій, що за святим Чудотворцем завжди нечиста сила шлялася, щоб скрізь біля подарунка й свою різочку тицьнути. Ангели ж сатану відганяли, чемних дітей своїми крилами закриваючи.

То й уявіть собі тепер тріумф чортиків, сажею замурзаних, коли нараз у свят-миколаївську ніч Святого й ангелів його святих не стане. Гуляй собі тоді, чортова душечко, хоч і до світанку попід усіма подушками й простирадлами!

А вранці — піднімуть чемні Івасики подушки, а там самі різки. Піднімуть чемні Марічки подушки, а там самі різки. Чого доброго й найвища еміненція шовкове простирадло закотить, і замість бубликів, в'язанку різок знайде.

Чемні Івасики подивляться оченятами волошковими й заплачуть, і чемні Марічки подивляться оченятами-зі-

роньками й заплачуть, — одна лиш еміненція найвища плакати не буде, а тільки конгрегації покличе і grimне: — Що наробили?

І, злякавшись, конгрегації, за звичкою, до святого угодника кинуться (відомо ж бо, що “Святий Николай на всякий час помагай”); — Допоможи, Миколаю чудотворче!

А у відповідь їм тиша. Нема ж, бо, святого Миколи.

І страх буде, і жаль буде, і скрегіт зубів!..

Травень, 1969

БАБЬСКА ПОШТА

Кожне покоління і кожний народ має свого Ірода-гонителя. А наш еміграційний народ в Канаді дістав оце свого Кіренса — міністра, що, підвищивши вдсятеро поштові оплати, скитальчу пресу домучує. Мільйонер він, кажуть. Бувають же багатії, які в кулаці доляри дусять так, що аж людський піт з них капає. А цей то, певно, на самому перці доробився!

В США народ таку саму проблему мав і врешті, махнувши рукою на державну пошту, собі приватне поштове підприємство заклав. Тепер, кажуть, воно мільярдами обертає, сотні тисяч людей затруднює, ну й саме вже щораз більші поштові оплати накладає.

А в нас же ж споконвіку своя власна поштова установа була, на весь світ її б поширити! Економна така — ні оплат, ні марок. Здавна газетам конкуренцію робила, а тепер ось — після реформ Кіренса, я б порадив виключно на неї й перейти.

Техніка, що лиш перші спроби робить, без друкарських складачів обходитись пробуєчи, а ми одночасно й складачів і друкарні виєлімінуємо. Тай наплювати нам на те, що на ринку папір вгору йде. Без паперу обійдемося!

“Бабська пошта” — чудова установа. При цьому ж наша рідна, традиційна!

Назvu, правда, їй невластиву дали. Подумав би хтось, що вона справді з жіноцтвом самим пов'язана. А тут і “баб” у нашому суспільстві давно немає. “Місіси” самі, добродійки і дами. Колишні степові баби тільки в музеях позалишалися!

Кіренс, ось, доставу пошти в Канаді тільки до п'яти днів обмежив, а наша "бабська пошта" інколи й декілька разів у день надходить. Перші відомості, як правило, одержуємо, тротуар біля хати підмітаючи, або на травничку порядкуючи.

— Ви чули, цієї ночі Ікс помер?

— Хай з Богом спочиває!

Знімаємо шапки і хрестимось.

— А день раніше в нього гостина була. Той та той, та той, і та, та та, та та... І Д. напився та до пані Ц. залицятися почав, а його жінка авантюру зробила й вилетіла, до озера бігла, на третій вулиці догнали.

— Одним словом, кара Божа.

— Панбiг знає, що робить..

Це, так сказати б, льокальні вісті.

Не встигнете двічі віником підмести, хтось уже з міжнародними комунікатами надбігає.

— Ви чули? Папа римський вже догоряє.

— Що ви не кажете, що сталося?

— Підтруюють його?

— Хто підтримує?

— Хто, питаєтесь? Свої! Хіба не бачите, що в Римі діється? Та ж навіть папський капелян оженився!..

Це була вістка з релігійного життя.

А ось друга — політична.

— Чули? — Уранісвий магнат Роман десять супербомб атомових випродукував — чекає тільки, коли большевики на Словаччині свої війська сконцентрують і тоді — бабах!

— А з Словаччиною як буде? Маленька ж вона, бідулька!

— Е, він кидатиме ще заки до кордону дійдуть?

— Так, значить, на нашу землю кине?

— Та, може, дещо й зачепить. Але ж гори в нас широкі!

— Ох, леле, родина ж там у мене біля Долини!

— Та що ви, заспокійтесь, з того боку він не кидатиме. До Татрів ближче. Там поляки!..

Ну, й скажіть, чи “бабська пошта” не зручніша? В газеті надрукували б, що біля Долини бомба впаде, і я б уже непокоївся, ночами не спав би. А тут не те. Помітив поштар-сердега, що мені прикрість робить і зараз же льокацію змінив. Коли б і під Татрами родич трапився, то ще на кілька миль відсунув би. З людиною ж до діла маєте, а не з мертвим папером!

Травень, 1969

ЖУРАВЛІ

Відомо ж, сьогоднішній світ — світ спеціалізації. Спеціалісти лікарі, спеціалісти професори, спеціалісти інженери. Українська преса, нехай яка вона бідна, теж спеціалізується. В одному виданні самі тільки некрологи, в другому — одні лиш “весільні дзвони”, а в третьому — що не картка, листування з кумами перемелюється.

А ось одна наша радіостанція, дух покоління свого відображуючи, на спеціалізацію “Журавлів” собі вибрала. Тільки наставиш радіо, зараз тобі “Кру-кру-кру” несеться!

Співали ми колись соловейками, щебетали жайворонками, кохались голубками... Орлами сизокрилими називали нас наші дівчата. Соколиним зором на горде наше майбутнє споглядали. Але ж проминули роки і ми, мелянхолії набравшись, стали називати себе чайками, при битій дорозі покинутими. Пройшло ще два-три десятиріччя і всі ми ось поголовно в журавлине плем'я перетворилися.

На святкову академію підеш — очі з дива протираєш: Журавлі в президії сидять, журавель промову виголошує, журавлі “Журавлів” співають. І серед публіки кругом стільки ж і розмови тієї, що “кру-кру-кру”.

Зустрічаєш на вулиці здорового козарлюгу, пляшку віскі під пахвою несе, — Боже милий, жеребцем йому б вибрикувати, а він вам по тротуарі крило тягне — кру, кру, кру!..

На морях та океанах давно вже інші нації штучні острови побудували й нафтових вишок понаставляли. Втопився, журавлику, так відпічни собі на чужій вищечці, коли

свою здвигнути полінувався! А ми й далі крила тягнемо та скиглимо: Кру, кру, кру!..

Зимоньку під флорідськими пальмами просиджуємо, каделяками по гладеньких автострадах гасяємо й моря усі нам по коліна, а плачемо, що крильця постирали в дорозі далекій.

Як уже конче нам птицю якусь за національного символу мати, то чому ж звеличану в народних піснях сиву зозулю не пошанувати?! “Ку-ку” оптимістичніше звучить і традиційно вже в нас із рахунковістю пов’язане. Під нього й долярики легше поражуєш і свої марно прогайновані літа полічиш. Тай звісно ж, що здавна зозулине кукання не погано долю ворожило людині й народам базталанним.

Тож починайте ж, радіовисильні, із завтрашнього дня передачі новим гаслом: “Ку-ку, ку-ку, чути в ліску...!.

Червень, 1969

ДОПОМОЖІТЬ, ШЛЯХЕТНІ ГРОМАДЯНИ!

“Дам 25.00 доларів тому, хто вкаже мені об’єкт, який треба зруйнувати”.

(Газетне оголошення)

Звичайно, що будувати — це не будь-яка присмність. Зокрема, коли будуєш щось своє: бонгало, апартментовий дім, чи котедж. Тай і громадське будувати не погано, коли знаєш, що кожною цеглинкою своє головодство чи протопре-світерство підмуровуєш.

Коли ж хтось сторонній тобі своє щось під вухами молотком вистукає, тоді ясно, що таке будування заважає.

А ми тут на еміграції весь час з будування так і не виходимо. Будуємо дома, церкви й резиденції. Католицькі, православні і протестантські. Партійні й безпартійні. Будуючи, щоразу один одному до дверей стукаємо із збірками на цвяхи, на молотки і на фарбу, та й на лавки, на свічники і на кадило.

Ясно, що все це нервує й сон відбирає нам — емігрантам політичним.

Отож, коли довелось оце почути, що хтось там руйнувати хоче й допомогти йому просить, та ще й за допомогу заплатити бажає, якось нам серце радісно підскочило. Нагадалися дитячі роки, коли замочки на піску ставили й опісля задоволено слідкували, як вода їх руйнувала.

В кожному з нас інстинкт руйнування сидить. От скільки то людей збігається, коли по деяких містах громадно ялинки палять по Різді. Або ж таки, як дуже любимо ми всі ті наші традиційні ватри! А десь там в Європі цілі ре-

сторани з того й живуть, що дають змогу гостям досхочу тарілки розбивати!

Учені оце теорію обґрунтовують, що побіч енергії існує анти-енергія. Така ж сильна, а може й потужніша!

Раз вона існує, то можна її використати.

Збірки на будівництво усім нам надокучили, делікатно висловлюючись. Давайте тоді громадно фестивалі руйнування влаштовувати. Старі церкви, народні доми, в яких уже членства мало, рідні школи!..

Мабуть, з ініціативою своєю ми вже запізнились і "бізнесу" на цьому не зробимо. Раніше нас руйнівальні організації позасновувались. Видання друкують і не погано їм ведеться. Може й від когось із них оте оголошення про 25 доларів!..

Як не дивно воно, але ж нараз їм об'єкту забракло, ба-чите. Допоможіть, шляхетні громадяни!

Квітень, 1969

СЛАВЕНЬ

Невдячники ми з вами, великі невдячники. Пам'ятники один одному ще за життя ставимо, ювілеї справляємо, статтями й промовами себе возвеличуємо, а їх начебто й не існувало поміж нами.

Їх — білюсеньких, шовкових, бабиними та материнськими руками виплечаних, любов'ю тисячі сердець зогрітих. Їх, запашними пелюстками євшан-зілля обгорнутих, туги й ностальгії цілих поколінь сповнених.

Скрижалі наші еміграційні, духм'яні, — такі близькі й рідні, що й не помічаємо вас на шляхах наших скитальчих. Живителі душ і тіл наших, — Вареники й Голубчики наші, нерозлучні! Ви, що нас вигодували. Ви, що нас виховали. Ви, що нам церкви й народні доми вибудували. Ви, що єдині нас об'єднуєте, які не відмовляєтесь служити жодній нашій партії, жодній релігії. Запахом вашим, наче ладаном, просякли стіни наших хат, книги наших установ, річники наших газет.

Манною вкривались щоранку піски єгипетської пустелі, щоб не помер з голоду Ізраїль на вигнанні, а тепер ось голубцями й варениками вистелюються емігрантські шляхи, щоб не погас героїчний патріотизм вибраного народу скитального.

Натхненники наші! Жоден письменник не присвятив ще вам свого роману, жоден поет ще не возвеличив вас своїми одами, жоден композитор не створив для вас симфонії. Ми одні тільки відчуваємо, як клекоче й перевертається від зневаги приперчене й прицибулене нутро ваше!

Знали ж бо інші народи пошанувати гусей, які остерігали їх перед атакою ворогів, вміли викувати в граніті ослів, які возили їх по дорогах скелистих, скульптурами прославляли кукурудзу, яка їх годувала...

А нашої ж вдячності вареникам і голубцям лиш стільки, що облизатись, і пошани нашої стільки лишень, що рукавом пообтиратись!

Так, наче б не було в нас талантів, які зуміли б вареника з найтвердшого мармуру витесати, та й наче б не було в нас митців, які потрапили б і найтендітніші капустяні листочки в творчості своїй увіковічнити.

Давайте ж, громадяни, швиденько кривду й невдячність направляти! Мерцїй давайте ж комітети творити — із президентів усіх організацій, із голов усіх партій, із владик усіх віровизнань. Нехай конкурс проголосять на пам'ятник під небо високий, де б во віки віків гранітний голубець у сметані хмар купався, з мармуровими варениками любовно обнявшись.

А під пам'ятником щорічно всенародне Свято голубовареника відбудуватимемо. З гопаками, арканами та вишиваними сорочками і з присудженням орденів Золотого голубця й Золотого вареника передовикам пропагандивної праці, не скуплячись вшанувати ними й політиків, які щороку люб'язно нам незалежну Україну проголошують.

На весь світ нехай тоді несеться наш могутній славень:

“Вареники, вареники
й мащені салом голубці,
вишивані натхненники
скитальської душі”.

Липень, 1969

НЕ ТОЙ СВІТ

Що не кажіть, а світ тепер не той, що був колись.

Візьміть хоча б оте повітря. Тридцять-сорок років тому бігаш, бувало, весь день по горах і долинах, навіть не чуєш, — а тепер ось під найменший горбок задихаєшся. Кисня мало, ось що. Ліси повирубували, всякими газолінами атмосферу занечистили й дусися, людино!

Не кажу вже про харчування. Все на хімікаліях, все на штучних порошках. І хліб — не хліб, і молоко — не молоко. Штучно виведені кури, штучно знесені яйця. Їси без жирів — шкодить, їси масно — шкодить. Колись, гай-гай, товчене скло не пошкодило б було! І не турбувалася людина жодними фунтами, що прибувають. Гудує бувало, мати, мов гуску напихає, а чей же поправиться синочок, а він й далі хортом залишається. Кожне реберце полічиш. Тепер же ж їжі тільки діткнешся, так і на очах вага росте. Який харч не купиш, скрізь якихось додаткових вітамінів понапихано. Може й атомів — хто його знає. Ну й гонить усе те людину, роздуває.

Або ж усі ті ревматизми й артритизми. Хто про них чував колись у старому краї? Тепер же ж тебе й на дощ і на погоду крутить. Кості болять, випростуватись не годен. Чи то ті плями на Сонці, чи магнетизми якісь такі на цій півкулі?

А що вже про людей казати, які вони тепер інші поставали. Заздрісне все й захланне. Не лиш останнього цента, а й душу з тебе вирвали б, ось що.

А дівора ота, яка тепер молоддю зветься. Хіба ж з них люди виростуть? Тільки сміхи та хіхи.

Боже милий! Та то ж бувало між дівчат зайдеш й поговорити про що було й пожартувати. Й пригорнеш, бувало, не пручаються. Тепер же ж, спробуй тільки за руку взяти, як пшикне, мов кішка, якій на хвоста наступили. Мало не подряпає вас тими кігтями розмальованими. Дич одна, та й годі!

Світ, кажу, тут інший і ніяк вже нам до нього звикнути.

Липень, 1969

ЯКЕ НЕПОДОБСТВО!

“Український кіоск самозліквідувався, не подавши причини його закриття”.

Із газети “Свобода”.

Книгарня “Авангард культури” була гордістю української патріотичної громади міста Лейкв’ю. Хто тільки приїздив, зараз його й вели під вікна крамниці: — Бачите, яка в нас культурна станиця!

На відкритті “Авангарду культури”, п’ять років тому, зібралася вся сметанка околиці — представники всіх церков, відпоручники всіх державних центрів, вожді всіх партій, командувачі всіх збройних сил, радні похоронно-інвестиційних союзів, кореспонденти газет, журналів і парафіяльних бюлетенів, і неймовірна кількість докторів, інженерів та всяких успішних підприємців.

Виголошено кількадесят промов і закуплено сім календарів.

Щоденну, місячну й неперіодичну пресу пів року оббігали широкі репортажі про постання авангардної культурної станиці і стільки ж часу у вітрині книгарні пишалися зісохлі квіти, перев’язані жовто-блакитною стяжкою з двомовним написом: “Культура, це наша зброя”.

Підбадьорений підтримкою громади, власник книгарні замовив на наступний рік 20 календарів і з них три продано в перші роковини відкриття “Авангарду культури”, коли знову зібралася місцева знать, виголосивши всього лиш на дві промови менше, як на інавгураційному святі.

В другі роковини закуплено два календарі, в треті — одного, а в четверті вже тільки минулорічний випуск по зниженій ціні.

Коли ж на п'яту весну щорічні святкувальники прийшли відзначити вже традиційний “День культури”, вони тільки ахнули від несподіванки: Вітрини були позаліплювані газетами, до того ж ще й не українськими, і двері були зачинені на ключ.

Вістка про незрозумілу подію облетіла місто й під книгарнею почали збиратися всі, хто колись її відкривав: представники всіх церков, відпоручники всіх державних центрів, вожді всіх партій, командувачі всіх збройних сил, радні похоронно-інвестиційних союзів, кореспонденти газет, журналів і парафіяльних бюлетенів, і неймовірна кількість докторів, інженерів та всяких успішних підприємців.

Дехто із жертвенніших був ладен навіть закупити знову собі календаря, але ж, як сказано, “Авангард культури” був зачинений на ключ.

Народ нервувався і шумів. Хтось пустив поголоску, що це влада закрила книгарню за те, що там продавалась революційна література. Гарячіші вже збирались організувати протестаційний похід під парламент і всі, хто умів доладу складати букви, стали наборзі виписувати гасло “Свобода народам, свобода людині!”

Врешті догадались наперед віднайти Петра Книголюба, власника книгарні. Виявилося, що його немає не тільки вдома, але й загалом у місті. Через гучномовець веліли зголошуватись тим, хто був у книгарні тому тиждень, тому місяць, або ж взагалі будь-коли в цьому році. Виявилося, що таких нема. Останнім був Семен Патріот, той самий, який закупив у четверті роковини по зниженій ціні минулорічний календар. Взяв був на кредит і прийшов сплатити свій борг восени.

Отож було ясно, що Петро Книголюб покинув свій пост, навіть і не повідомивши громаду. Ні представників церков, ні відпоручників державних центрів, ні партійних

вождів. Прямо здезертирував. Таку культурну станицю та й занастив!

Подумайте тільки, скільки шкоди народові може заподіяти людина, одна-однісінька людина.

Серпень, 1969

ПОРОХ ЄСИ І В ПОРОХ ОБЕРНЕШІСЯ

Не смійтесь, братчики, це ж не жарти: Люди пропадають! В країнах чотирьох свобод, серед білого дня зникають. Самі найполум'яніші патріоти.

А всі ми мовчимо. І я і ви, і радні всеоюзні. Наче б то не було в нас Об'єднаних націй, Українських світових конгресів та забезпечених конвенцій.

Живе собі громадянин-патріота, від понеділка до суботи “гроші робить”, за Рідним краєм зітхаючи й на борг одержувані видання вечорами й неділеньками прочитуючи. Рік, два, п'ять років, десять. І враз вам його наче б то вітром змело. Ні пошесті, ні потопу, ані ж навіть некрологу у пом'янику-газеті, а людини не стало. Тільки повернеться вам в адміністрацію клаптик конверти від журналу з написом: “Перенісся, не залишивши адреси”. Або ж ще трагічніше: “Ні прізвища такого, ні адреси”. Так і знесло сердегу з хатою і з гаражем!

Дехто, правда, декілька хвилин наперед про свою кончину знає. Та тільки ж зарадити їй уже не всілі, бо стільки ж часу залишилось людині, щоб лиш нотку нам написати: — Журналу не шліть, будь ласка, на довго виїжджаю, адреса невідома”.

Обітреш сльозу, тай стільки. Навіть співчуття сердезі не пошлеш, бо куди ж посилати!

Гай, гай. Що ми там з вами знаємо. Хіба лиш те, що в газетах надруковано. А в газетах і сотої частини з цього не подається, що насправді діється. Гадаєте — астронавтів всього лиш стільки, скільки їх на телевізійних екранах по-

казують!? Наївні ви. Напевно вже добрих кілька сот неофіційних послали, заки ті, що на телевізії, поїхали. І з кого ж, думаєте, їх набрали? Із Смітів якихось, чи Мекдоналдів? Дипістів виловлюють, ось що.

Ні родичів не повідомляють, ні друзів, одному тільки журналові записочку подають. Знають же ж, що журнал і не плачений регулярно ітиме, поки віку йому і його видавцеві, безупину про вчинене насильство нагадуючи.

Так ось і список у нас довгенький уже склався людей заслужених усіх звань і професій, які так по-зрадницьки погибли на постах своїх босвих. Оце спеціальний випуск журналу підготовляємо в чорних обкладинках з іменами тих, що вже не мають ні горя, ні печалі, всіх національних тягарів визбувшись.

Серпень, 1969

КОРЕСПОНДЕНЦІЯ

Написав я листи й висилаю на пошту. Кілька до осіб звичайних, незначних, а один до особи такої високої, такої високої, що лиш згадаєш і зараз же рука здригається, капелюха здіймати преться.

Тільки оце взявся марки ліпити і нараз так зніяковів, що аж зашарівся. Цьому шість центів, тому шість центів.. Ну й якже це, — особі найшанобливішій шість центів теж?!

Наліпив, поклав рядочком на столі, ніяк не пасує. Звичайно, що доліпив ще декілька марок найшанобливішому, а ви як гадали?

Сумління ж людина все таки має!

Серпень, 1969

НЕЧИСТЕ

Ви собі, як там хочете, — вірте в нечисте, чи не вірте, — але ж воно існує. Байка, що існує, весь час по світі шляється й лихе нашіптус. Бо й як інакше таку ось подію пояснити:

Жили собі приятелі. Не родичі, але ж більше братів любилися. Й ділилися із собою останнім з давен-давна. А вже, приїхавши на цей континент, то собі й гроші позичали й мортгеджі підписували одне одному, й дорогі подарунки робили.

Та якось трапилось десь рік тому, позичив Петро в Тараса долярів двісті. Дурниця, можна б сказати. Інколи й дві тисячі позичав.

Але ж в кілька тижнів після цього довелося Петрові летіти до Європи. Нераз літав він і раніше, — тоді нечисте ким іншим зайняте було, чи може не втручалось.

Тепер же ж вирішила чортова личина погратись.

Зайшов оце Тарас до Петра в хату тай каже:

— Летиш, Петре, щасливої дороги тобі!.. А ти ж, звичайно, асекурацію взяв від випадку?!

— Яку асекурацію? — якось аж здивувався Петро.

— Ну, як же? Витрати б були, коли б так, не дай Боже, нещастя. Тай довжки ж ти маєш, не забувай!

— Так це ти, значить, за своїх 200 долярів турбуєшся! Так це з тебе така падлюка! Твої доляри я тобі в свого адвоката залишу, а сам ти геть з моєї хати, щоб духа твого тут не стало. Геть!

Мов непишний пішов Тарас додому, а нечисте на радощах декілька козлів зробило й крізь дірку в замку на двір шугнуло, щоб інших праведників долярами зводити.

Вересень, 1969

ТАК ОСЬ НАС ПОМІТИЛИ!

Український Народний Союз у США відзначив своє 75-ліття постановкою опери "Анна Ярославна", яка була негативно оцінена музичною критикою.

Якогось там дня, рідного ювілейного року, президент організації, що її членами була досі незлічима кількість померлих українських емігрантів, увійшов насуплений до свого бюро, з якого, як це всьому людству відомо, на обрії видно хмарочоси самого Мангеттену, і, поглянувши з докором на своїх секретарів, асистентів й інших прислужників, трагічно вигукнув: — Панове, світ нас не помічає!..

— Невже ж? — здивувався генеральний секретар.

— І як це так? — відізнались асистенти.

— Не може цього бути! — запищали секретарки.

— Не помічає! — проскандував президент і зачинився на ключ у своєму кабінеті.

Секретарки замовкли, асистенти погасили свої цигарки і навіть сонце хмаринкою покритлося, щоб пану президентові думати не заваджати.

І тільки наступного полудня появилася пан-президентська лисина в дверях кабінету, щоб проголосити змореним безсонницею підвладним радісну новину: — Поставимо оперу!

— Невже ж оперу? — вивів ліричним тенором генеральний секретар.

— І як це так оперу? — в унісон підбасками здивувались асистенти.

— Не може бути, опер-у-у?! — двоголосо затрелювали секретарки.

Негаймо покликано авторів. Того ж таки дня під вечір вони появилися в президентським кабінеті з лібреттами, в кожному з яких геросм був сам пан президент і дієвими особами — його дорадники й секретарки. На диво, у кожному з лібрет була також кульмінаційною та сцена (Чи не за зразком опери “Богдан Хмельницький”?), де пан президент приймає радних з інших країн українського поселення. Президентові, звичайно, в усіх варіантах пропонувалася роля героїчного тенора, генеральному секретареві — лірична арія аманта, а радним — басові партії. Головну жіночу ролю, як і в житті, призначалось президентовій дружині.

Отож була б вийшла опера на славу, коли б не скромність несподівана самого героя. Чомусь він аж зашарівся від незручності.

— Це зворушливе, гарне. Але ж не годиться так прямо, панове. До алегорії може б вдатись, до прообразу якогось...

І прорік тоді найеластичніший із співців придворних.

— До кого ж прирівняти тебе, наймогутніший. Гетьманам і колін твоїх не досягти. Коли шукати предтечу твого, то хіба лишень на золотокованому княжому престолі, — в монарха, який прославився мудрістю серед народів тодішнього світу, який зібрав водно руські землі, як ти оце збираєш землі емігрантські, і якого скарби єдині твоїм рівнятися можуть контам і який дочок своїх також з чужинцями поодружував, напутивши їх, щоб душею всією новим батьківщинам служили...

Так ось, коли б не президентська соромливість, нашу рідну й світову музичну культуру збагатила б була опера “Ярослав Мудрий”, а так лишень “Анну Ярославну” поставлено. Ефект, звичайно, не той і обсада роль не та вже.

Світ, що-правда, нас й оперу помітив. Й організацію помітив, що її ставила. Помітив і здивувався? Чому “Анну”, а не “Ярослава” поставлено? В цій опері чужі критики й голоси почули тендітні, й воїнів — не воїнів побачили й персонажів, наче з музеею воскових фігур позичених, відзначили. Що там дивуватись, куди вже знедоленим ски-

тальщиною і віком акторам із життєрадісними голосами президента й радних рівнятися?!

Не варто, бачите, скромничити було!..

Коли б нас тепер хтось запитався, як дальшу пропагандивну акцію на міжнародному форумі повести, то ми б порадили негайно спортивну олімпіяду влаштувати. Із стометрівками, п'ятиборством та стрибками на віддаль і вгору. І хай би вже цим разом президент і радні обов'язково в усіх конкуренціях активну участь брали. Змагуни нехай би під звуки маршу такого ж, як і в "Ярославні", молодечого композитора на ньюйоркський центральний стадіон виходили.

Бо ж не досить світові одним досягненням заблиснути. Його нам треба в безупинній напрузі тримати й щораз новими ідеями дивувати!

Листопад, 1969

ХИМЕРНА ЛЮБОВ

Любов старокрайова

- Ну, як там у вас в Канаді, погано?
— Не так то вже й погано.
Хмуриться.
— Народ наш український подохає?
— Не подохає, — кажу, живе.
Хмуриться.
— Але рідне своє давно забули?
— Дехто й забув уже, що-правда.
Ясніє.
— Своєї рідної мови цураються?
— Буває інколи й цураються.
В очах радісні іскорки.
— Книжок там у вас на рідній мові не пишуть й газет не видають?
— Чому б ні, і пишуть, і видають чимало.
Насуплюється.
— Тиражі високі?
— Невисокі. Старі вимирають, молоді чуже читають радше.
Ясніє.
— Звісно ж, рідних шкіл у вас немає, де молоді мови навчитися!?
— О ні, і рідні школи є, і факультети свої на університетах.
Хмуриться.
— ...Та тільки батьки, буває, діточок у рідну школу не посилають і молодь не дуже то вже до свого горнеться.

— Так значить за п'ять-десять років й усьому “амінь” буде?..

Зворушено сіяє, ледь не розцілює.

Любов еміграційна

— Ну, як там в Україні, гіршас тай гіршас?

— Та ні, — кажу, — навпаки, кращас.

Хмуриться.

— А ви правду кажіть і не жартуйте! Народ голодує?

— Не голодує. Хліба подостатком і ковбаси продають.

Хмуриться.

— А слова рідного в Україні так і не чути?

— Як не чути? По всій Україні бував і скрізь зі мною українською мовою розмовляли.

Насуплюється.

— А поміж собою та по урядах російською розмовляють?

— Розмовляють, кажу, і поміж собою і по урядах.

Ясніє.

— Письменників усіх у тюрми позамикали, рідною мовою писати забороняють?

— Не всіх, — виявляється. Ми ось з багатьма письменниками були. Живуть собі непогано й непогані твори пишуть.

Хмуриться.

— Але ж, скажіть коротко, — доля нашої неньки України важка?

— Важка, — кажу.

Схлипує й нишком сльозу втирає, а очі так і сяють радістю.

— Й майбутнє ніяк не світле?

— Не світле, — кажу.

— Безнадійне?

Сяючі очі вп'ялилися в мене, просять, благають ствердження, а руки пнуться, щоб в обійми схопити.

— Безнадійне, — кажу.

— Трагічне!..

Безнадійне й трагічне майбутнє з нащадками такими!

Листопад, 1969

ВОЛИ, ЧИ АВТОБУС?

Прийшли оце до нас картини з України: міста, хатки, річки та гори... Ходить між них народ еміграційний та ах-кає, та сльозинки нишком витирає. Буває декому з-загорячі й вихопиться: — Купити може б? Та жіночка зараз же й опам'ятає: — Що ти?!..

Так і висить на стінах краса ця неткненна й проходить біля неї люд патріотичний, — цей носом сьорбаючи, той позіхаючи.

Народ бувалий, однаково стоїчно звиклий сприймати добро і горе. Так і продефілював би, мов на обході церковному, коли б не картина із Зеленої Буковини. На зелені, звісно, око відпочиває. Поміж карпатськими обривами річка блакитна й прозора. На схилі гуцульська хатина й дівча в яркому платті. Дорога в'ється понад проваллям. Враз, що це?

Хто не гляне, очі здивовано вирячає. Здивовано спершу, потім обурено: — Автобус! Неподобство яке, в наших чудових, прекрасних Карпатах, — автобус?

— Ось вам й соц-реалізм! — трясеться, ледь апоплексії не дістає старий професор.

— Пропаганда! — гістично пищить худа добродійка.

— Бел, — смокчучи цигарку, цідить дядько, — автобус тут ні при чому. Гори — ол райт, річка — ол райт, але автобус ні при чому. Раз, що автобусів в горах не було, а друге, що не годиться, то не годиться. Воликів намалював би, коня намалював би, — було б окей, автобус ні при чому?!

— Засмітили наші гори! Занапали наші ліси! Запропастили ріки! Невидане! Нечуване! — зранку до вечора вигукує, випикує публіка.

Пробували ми вже й захвати картину з автобусом. Не вдалося. Слава така по всій Канаді пішла, що тільки хто заїде в галерею, байдужим оком всі картини обкине та зараз і запитус: — А гори з автобусом де?

Викручуємось, вимотуємось і врешті витягаємо “Буковину”. Тоді й починається наново: — Яке неподобство! Засмітили, занапали, запропастили!..

Коли вже транспаренти почали ладити, щоб галерею пікетувати, ми вирішили самі ініціативу взяти в руки. Анкетні листки видрукували, картину у вікні виставивши. Нехай, мовляв, демократичним порядком народ вирішить, за що він — за автобуса, чи за волів, чи за коня? Ще й козу та баранів додали, — для об’єктивності.

І що гадаєте? Заінтересування було надзвичайне. Плив народ хмарами. Ті, хто писати не вмів, хрестики під анкетю ставили. В наслідку, — за “волами” заявилося півтори тисячі людей, за “кіньми” — п’ятсот, двісті було за “баранами” й “коза” одержала майже сотню. “Автобус” же ганебно провалився, діставши голосів тільки п’ятнадцять.

А подивившись виставку, один велемудрий національний критик написав, що наша “публіка перейшла поріг імпресіонізму і вмів смакувати всі стилі модерного мистецтва, вповні ігноруючи малярство мистців з України, що свою роллю вже давно виконало й перемелює проблеми, давно пережовані до зануди”.

Так, значить, воли — модерні, кінь — модерний, барани й коза — модерні, автобус же — назадницький. Ну й правильно! Крути хвоста, скільки завгодно, взад не поїдеш. А біг в автобусі переключив — й поїхало, аж закурилось. Звісно ж, назадництво.

Тож хай живуть національні барани, цапи та кози. Живуть нехай воли і критики круторогі. Геть із цивілізацією, з культурою — геть, лишень худобі — слава!

Травень, 1970

МІНІАТЮРИ

Геній

В десять років написав три віршики. Учитель, ахнувши, звелів надрукувати їх у стін-газетці. З того часу вже пів століття читає цю свою творчість на всіх академіях. А це ось оформився громадський комітет, щоб шістдесят-річчя поета відзначити тривіршовим ювілейним виданням.

Меню

Повернувшись з лікарні, зараз же запросила гостей, щоб відзначити радісну подію. Розказала детально, як майстерно лікарі зробили їй трепанацію чашки, а там, метнувшись до кухні подала гостям мозкові паштетики. До коньяку, на закуску.

Травень, 1970

БЕЗОБРАЗІЄ

- Ви чули?
- Ні.
- Більшовики Страсті купили!
- Які Страсті?
- Як то які? Христові!
- Христові? Так як це так Христові?
- Та якийсь там маляр намалював, а вони й купили.
- Більшовицький видно маляр намалював, як купили.
- Та який більшовицький. В більшовицького не купили б, в нашого купили.
- Якого нашого?
- Та прізвища не пам'ятаю.
- Певно прогресист, як Страсті для більшовиків малював?
- Певно, інший не малював би. Майже дві сотні образів зробив.
- І все Страсті?
- І все Страсті.
- І все більшовики купили?
- Все купили.
- Щось в тому мусить бути. Пропаганда якась.
- О, для пропаганди вони все потраплять зробити. І молитися будуть, і Страстям поклоняться. І тризубів понавішують, і блакитно-жовтих прапорів.
- О, цього вже не говоріть. Не зроблять такого.
- А я вам кажу, що зроблять.
- Ну й як тоді нам бути? Пропадемо!

— Хто зловиться на пропаганду, той пропаде. А я не збираюся. І я не сам, тисячі нас таких. Вони свою пропаганду, а ми свою. Вони понавіщують, а ми познімаємо.

— Що познімаємо?

— А хоч би й тризуби, а хоч би й прапори. Заберуть нам блакитно-жовтий, інший собі виберемо. Кольорів багато.

— Ну, а зі Страстями як?

— Так і з Страстями. Раз вони Страсті купують, то нам Страстей не треба.

— Завзятий ви!

— Тато небіжчик такі були і я такий.

— А як би так більшовики тай таку нашу Україну зробили б?

— Яку нашу Україну?

— Ну таку, як в нас на академіях та рефератах говориться.

— Все одно не прийняв би.

— То вже я вас не розумію. Нашої не прийняли б?

— Яка б то наша була, коли б її більшовики зробили б?!

— Та коли б нашу зробили б...

— Ви що, вже також на тамту нуту?

— На яку нуту?

— Та ж на більшовицьку. Вже й ви злапались?

— Свят, свят, свят...

— О вже й ви, "свят-свят", як патріарх московський.

— Таке ж то ви безобразіє!

— Сам ти безобразіє!

— Тьфу!

— Тьфу, тьфу!

— Тьфу, тьфу, тьфу!

— Тьфу, тьфу, тьфу, тьфу!..

Липень, 1970

ПОМІЧНИКИ

(Трагі-сатира)

Прийшов в життя ідейний і сміливий. Організував, сидів по тюрмах. І друзів мав, що ладні були руйнувати кожен лад, чужий зокрема.

Дозрівши і набравшись знань, узявся будувати. Друзів шукав й знаходив тільки тих, що й далі ладні були руйнувати, хай і своє, коли чужого немає під руками.

Із свічкою ходив у білий день, а чей знайдеться гурт, що допоможе. Сміялись з нього. Із свічкою у білий день? Він певно божевільний. Цемент розводить й силкується ламати скелі, щоб здвигнути свій замок мрій!

І застигав розведений цемент і холонув запал молодечий.

Одну людину, щоб знайти, яка б допомогла! Пригнулась би бодай, хоч рух зробила б допоміжний. Своєю силою тоді гору найважчу б двигнув!

Кругом дививсь, — нема людини. Піднявсь на гору — обрій широкий, людини ж не видати.

Зневірений ішов униз. За кроком крок, важкий, гнітучий. Спускатись вниз — це важче ще, як йти нагору.

Побіч застиглого цементу, посеред брил закам'янілих мрій, став рити собі гріб. В землі чужій, в землі твердій, в землі немилосердній.

Довбати власний гріб — це теж будова. Бракнути може сил, не стати може часу!..

Та ось нараз знайшлись помічники! Співчутливі такі.

— Спочиньте! Відітхніть! Досить в житті вже натомились. Давайте, хлопці, допоможем!

Узявся звідкілясь загін цілий здорових парнів. З мотиками, із джаганями!

Не стямився, як гріб скінчили. Гладенько стіни обтесали й сінця, сердеги, підстелили — пахучого.

— Лягайте, просимо, засніть!

Потім, у сороковий день, в промові на хвалу покійнику сказали й те, що сам собі він вигребав могилу, — у скромності шляхетній промовчавши, що гріб довбати вони йому допомогли.

Липень, 1970

ТРИВОГА

Я не люблю, коли серед ночі лунає сирена пожежної охорони. Очей не відкриваючи, в півсні вичікуєш — зупиниться біля тебе, чи ні.

Цим разом зупинилась. Пристав спершу один віз, тоді другий. А там нестись почали гудки далекі з усіх боків — спішили з допомогою пожежники усього міста.

Припадаю обличчям до вікна, серце тривожно б'ється. Дивлюся, як пожежники розкручують довгі гумові водопроводи. Кількоро з них кидаються до брами протилежного дому. Полегшено віддихаю, — славити Бога, не у нас!

В домі напроти зчиняється метушня. Ті, хто, як і я, спостерігав крізь вікно, що діється на вулиці, прожогом кидаються до дверей. Першими на хідник вискакують кількоро півроздягнених молодих людей, в самих тільки сорочках вибігають дві середнього віку жінки. З першого поверху ведуть попід руки старичка — каліку.

— Горить, горить! — лунає звідусіль.

На дорозі зупиняються проїжджі автомобілі, товпляться люди. Поліція наводить порядок, попереджає, щоб тримались осторонь будинку, бо може завалитись.

Прогула й зупинилася оподалік каретка швидкої допомоги. Санітарі з ношами протискаються крізь товпу.

Вогонь, як видно, загорівся на третьому поверсі. Люди тиснуться, стають навшпиньки, щоб першими побачити жертви катастрофи.

— Несуть, несуть! — пронеслось поміж народом.

Крізь матове скло в освітленій сходовій клітці видніють силуетки пожежників, які, двигавши щось важке, повільно спускаються вниз.

— Такий то світ, — філософськи резонує дрижачим від холоду й переляку голосом якась жінка, — лягаєш спати й не знаєш, чи живий прокинешся.

— Відчиніть двері! Відчиніть подвійні двері! — лунають голоси пожежників з останніх сходинок.

— Багато їх? Багато їх? Живі, чи трупи? — нетерпляче допитується хтось малий ростом, якому в найкритичнішу хвилину заступили вид передні.

Брама широко відчиняється і четверо чоловіків в охоронних шоломах, із протигазовими масками на грудях, спускають обережно в кучугуру снігу незугарну темного кольору масу, що з неї просочується кілька тонких смужків диму.

Старий фотель, який затлівся від цигарки!..

Грудень, 1970

ВЕСЕЛИЙ НАРОД МИ, УКРАЇНЦІ

“Ані великі політичні події світового масштабу, ні епохальні медичні досліді, ні наукові винаходи не сколихнули так умів і сердець українських поселенців у ЗСА, як баль преси”.

(Із статті Оруда в “Америці”)

Веселий народ ми — українці, самі інколи цього й не помічаємо. А чужинці те давно помітили. Назвете свою національність, а вони зараз на те: — Знаємо, ще й як знаємо, українці — вареники й гопак!

Вдома, бувало, на Землі Рідній, веселість ця не так то й помічалась. Національні роковини там чорними стьожками й постами відзначалися. Весілля бували не весілля й празники не празники, бо легальні спирти чужі монополії підтримували, а за самогони в тюрми запроторювали.

Тут же, на землі чужій-чужениці, хоч розперізуйся, брате. Їдж, пий, скільки завгодно. А в національні роковини подвійно пий, щоб відзначити. Ну й гопака собі підіть, герої, щоб слава ваша не пропала.

“Дам лиха закаблукам,
закаблукам лиха дам,
дістанеться й передам!”

Одну радість переживаєш п'ючи та гуляючи, а другу про випите й перегуляне в національній пресі прочитуючи. Нічку одну прогуляєш, а в пресі про це місяцями пишеть-

ся. Спершу твоя найближча партійна чи парафіяльна газетка напише, за нею сусідня близька по крові відізветься. А там уже пішло по Америці, Європі й Австралії. Діло ж громадське, діло національне, — підтримати треба. Буває інколи, що й, не впізнавши рідної своєї творчості, твоя ж таки власна газета цю саму вісточку передрукує. Коли ж не передрукує, то бодай похвалиться: про нас ось аж в Аргентині пишуть!

Ти ось вже наступні роковини відгулюєш, а там ще попередні оспівуються. Із пресових сторінок так і не сходиш, полум'яний патріоте!

Бо веселий народ — веселих редакторів має. А веселі редактори, веселі часописи випускають. З весільними дзвонами, з веселими ювілеями і некрологами, в яких столітні покійниці все ще шкiрять свої двадцятирічні зуби. Там і бабусі перше своє кохання соромливо згадують. Старезні бабичі, регочучи, розказують, як скорострільною чергою колись "тай тоє" сотень зо три ворогів змітали. Який у нас колись тай голос був! — скриплять вдоволено старі маєстри. Сила була яка! Яка відвага була!

— Ми і тепер ще — го, го, го! Ми і тепер ще не дамо! Підем походом, відберемо!..

Радості стільки, сміху стільки, гумору стільки рідного еміграційного нашого, що аж за боки беремось, аж духу не стає. На очі сльози так і тиснуться. Таке надзвичайне, подивугідне таке ми покоління.

Про кого ж бо, як не про нас з вами ще давним давно пісню складено було:

“Як ідуть в бій, то співають,
і зі співом умирають,
наші славні запорожці!”

Кру, кру, кру...

Січень, 1971

ПРИЯТЕЛІ

Стільки горя на світі, а Приятелям нашим нічого, — добре їм ведеться.

Старіються люди, хворіють. В цього сердечний припадок, в того жовч вирізали, той он з третиною шлунка по світі ходить, а в Приятелів ні апендицита, ні нежиті навіть найменшої.

В людей нестатки. Цьому з крамницею не повезло, той на акціях прогорів, тамтого з праці звільнили, — а в Приятелів заможньо. В час купили що треба, в час і продали. Живуть собі у палацах, по світі роз'їжджають.

Клопочуться люди дітьми, — в цих син при іспитах перепав, в тих дочка з пройдисвітом повіялась, а в Приятелів діти, мов янголи, — університети покінчили, добре по-одружувались.

Оце й кажу дружині: — Дивно воно влаштовано на Божому світі. Люди, здавалося б, усі однакові, а доля різна. Одним те тільки й робиш, що співчуття висловлюєш, хоч не свати вони тобі й не куми, а Приятелям і симпатії висловити немає нагоди.

Скучні вони, сказати правду. Та як нам з ними порізнитись за те лишень, що добре їм ведеться?

Березень, 1971

І ТАЛАНТ, І ХАРАКТЕР

Генії — порода рідкісна. Народжуються не більше двох-трьох в родині. У панства Коприків народився один-єдиний, Ярославом колись його охристили й згодом Джералдом у громадянських паперах записали.

Говорити став Джеррі тоді, коли ще жодна дитина його віку не говорила. До того ж і зразу ж двомовно. В три роки, не заікнувшись порахував свої пальці, в чотири вивив сусідньому хлопчині два зуби, а в шість, на радість мамі і бабуні, став ходити “стеді” із сусідською дівчинкою Джейн.

В шістнадцять залишився втретє у дев'ятій класі, доказавши невідомо вже в котрий раз, що геніяльним дітям важко включатися у вузьку програму публічних шкіл.

Студіюючи, не занедбував пропагандивної роботи посеред чужинців, двічі заручившись в одному році — з німкенєю Гертруд і шотляндкою Кей.

Батьки, діди й подальші родичі роками не могли вирішити проблеми, куди після середньої школи послати Джеррі — в Оксфорд, чи Гарвард. Бо, на сором, навіть і під кінець 20-го сторіччя немає ще окремого університету для геніяльних дітей! Невирішеним залишалося також довго питання, який факультет відзначити йому своєю персоною — медицину, фізику, інженерію, чи політичні науки. Справа, однак, вирішилась напричуд легко — одержані марки дозволяли записатися тільки на загальний філософський курс. На вістку про те, всі батьки, діди й дальші родичі аж

схлипнули, — як було не подумати про те раніше, що саме філософія найкраще лицює їхньому генієві.

Якось майже півроку ми не зустрічались з батьками чудо-дитини. Аж ось позавчора дивлюсь ледь не біжить по тротуарі Джеррі старший. Тільки привітавшись, зразу ж і поздоровляю його: — Кажіть, будь-ласка, чим оце знову здивував світ ваш мізинчик? Зробив докторат в одному році, чи з мільйонеркою одружився?

А батько тільки нишком радісну сльозинку з красчка ока струснув: — Що там гроші і гонори. За Україну вистраждав, ось. Це вже в нас в роді завзятість така!..

Виявилось, що Джеррі провалили за те тільки, що Коприком зветься. Таку геніяльну дитину, — подумайте, які шовіністи!

Інший хлопець не відомо, що зробив би. Убив би тих нелюдів, чи сам у мелянхолію попав би. Але ж Джеррі не з тих! Сьогодні ось каже: — Тату, зміну прізвище на Купера, як так їм дуже хочеться, але ж, коли вручатимуть мені десь незабаром докторат, то на очах усіх присутніх диплома порву на самі кусочки й на всю залю гукну: — Не Купер я, вражі сини, а Коприк. Так і перепишіть диплома. Коприком народився, Коприком і помру...

Гордий батько стер ще одну сльозину й схвильовано додав: — Такий то він у нас хитрий вдався! І хитрий і розумний. Геніяльна дитина, що й казати!

Травень, 1971

НОВА СПЕЦІАЛЬНІСТЬ

Стільки вже на віку довелось людині пережити бомбардувань, громовиць і стихій усяких, що й не перелічити. Сидиш, бувало, знітившись, вгорі десь бомби виють, а тобі й лячно, і байдуже — потрапить, так потрапить, — доля така.

А ось дзижчання комаря серед ночі знести не можу. Нерви не витримують.

Як уже вмовляю в себе: — Ну й що таке комар, — ледь оком доглянеш, мізерне таке воно. Тай скільки ж болю того, кровці тієї скільки з тебе височить?! Сміх один. Кусає, хай кусає.

— Дз-дз-дз... Дзі-і-і!..

— Ну, ось вкуси!

Дзижчання віддаляється. Пролетів, значить.

Не встиг ще ордена собі вручити “за відвагу”, ледве примкнув повіку, — нове дзижчання.

— Дз-дз-дз... Дзі-і-і!

— Вкуси ж уже, благаю!

І знову пролетів.

Після п'яти хвилин нова атака. Нова готовість і нове німе благання: — Вкуси ж!

За п'ятим чи за шостим разом дзижчання нагло обривається на вухові самому.

— Лясь! — гатиш себе долонею, аж вогонь загоряється серед темряви.

І знову тиша. Спершу тривожна, опісля сповнена надій, і врешті — солодка тиша по переможному бою. Забив!

Вже починають під затуленими повіками пролітати ритмічні хвилі щасливих забувань, коли нараз — нове дзижчання.

Зриваєшся на рівні ноги, вмикаєш світло й прижмуреними очима стараєшся помітити на стелі, поміж сотнями сонних цятко, порушника спокою. Обходиш кімнату раз і вдруге, в куток кожніський заглядаєш. Чи не причулося, бува, дзижчання у просонні?!

Лягаєш знову. Таки причулось. Довга, довжелезна тиша — пора уже й засинати. Закутуєш голову простирадлом — це так, про всяке! — і повертаєшся на бік. Лежиш хвилину й чуєш, що нестас тобі повітря. Вдуситися, чи що через дурного комаря? Звільняєш ніс й уста, закрите вухо пока якось не заваджас. Та ось крізь те закрите вухо й просочується нове дзижчання.

Вмикаєш світло вдруге. Обшук кімнати цим разом основний: предмет кожніський, кожніська книжка. Й нарешті із віточки папороті японської зривається комар — під стелю прямо. Ти за ним під стелю, він у куток. Пнешся у куток і чуєш, як серце тобі молотом валить: — Щоб лиш не промахнутись! З сили усієї гатиш журналом по стіні і — горе: не попав! Комар зигзагами спускається вниз і зникає поміж ліжком і стіною. А там уже пропадає по ньому слід. Мабуть на коридор пощастило вибратись, драбузі!

Наступного дня починаєш полювання ще звечора. Спершу у своїй кімнаті, потім у коридорі, у кухні і лазничці.

Якщо все таки десь під ранок тебе дзижчання збудить, то третього дня викошуєш усі трави довкола дому, обрізуєш дерева. А четвертого, чи п'ятого дня вже просишся не сміливо в сусідів: Дозвольте вам траву підрізати, тай загалом ласкаву згоду дайте зайти до вас під вечір вибити комарів!

Тепер я на всеньке літо звільняюся з роботи. Спершу даром служив сусідам. А ось вже й заробляю не погано. Виклики одержую, нічим кардіолог-спеціаліст. Ходив спершу, як визвали, а тепер, то після дванадцятої ночі слухавку відкладаю. Телефонний запис-автомат оце велів залучити: Після награної арії "Не сміє бути в нас страху, ні

жодної тривоги” мелодійний жіночий голос мовить заспокоїливо: “Потерпіть, будь ласка, до ранку й тоді наново покличете превентивну нашу службу!” Далі несеться мелодія до слів “бо ми є лицарі грізні Залізної підкови” й той же голос бажає солодко — доброї і щасливої ночі.

Червень, 1971

СПАДОК

Помер мій приятель Клешко, небесне йому царство.
Роботящий, запопадливий був.

Громаду осиротив і діточок дрібненьких.

Згадую оце друга, дітей і громаду жалію, а найбільше
вже дружина його безталанна мені з ума не сходить. Мов
билина сама посеред поля осталася, — думаю.

Та ось й вона надходить. Чорними серпанками біле
личко окутане. На рам'я людини якоїсь добрячої сперлася.
Журба одна й печаль.

Підходжу, щоб стиснути руку, в горлі застрягли спо-
чутливі слова.

— Спасибі, — каже страшно. — Спасибі! А це Івась,
наш давній друг родинний. На ложі смертному покійний
його мені прирік. Про все подбав добрячий муж. Нехай
буде його остання воля!

Травень, 1971

НЕ ТАКИЙ ТО З'ІЗД ВЛАШТУЄМО!

Прочитав я оце в газетах, що вдячні внучки свого пра-діда, гетьмана Петра Сагайдачного прославити забажали, і така мене досада взяла, що дві доби ока не примружив. Кілька десятків гетьманських родів вираховано, що в з'їзді участь візьмуть, а в мене ж з ними жодного споріднення немає! Усіх бабок по батькові й матері перерахував, вуйків усіх, дядьків і тет, до п'ятого ступеня споріднення включно, — все задармо. Кілька букв спільних у прізвищі знайти б похожих, і то немає.

Сіли ми з дружиною тай уже й дорікаємо одне одному:

— Могла б твоя бабуня...

— Могла б твоя! Гетьманшею ось ходила б!..

Дивлюсь тупо у своє прізвище, то букви рахую, то по складах розбираю. Нараз: Геврика!

— Читай! — кажу дружині.

— Що читати?

— Прізвище читай!

— Прізвище, як прізвище. Довге таке й нікудишнє!

— По складах читай!.. О, о, о! На останньому й зупинися!

— Кий! — аж руками сплеснула дружина.

Так ото рід наш в самі начала української історії перекинувся. І не самітні ми, — тисячі нас родів таких. Давайте ж тепер усі Киї в Ніагару з'їжджатися. Та ще й нащадків дядьків Щека й Хорива і теточки Либеді сповістить, щоб приїздили. Тай усіх сватів МекКеїв, Смітів, Томпсонів і чорних, жовтих та сорокатих невісточок своїх (у ювілейних

святкуваннях Сагайдачного чомусь то призабутих!), які до нас приєднались на чужині, щоб роди наші прославити, — вдома не залишайте!

Все літо хороводи й пляси понад водоспадом виводитимемо, а на пізню осінь, коли хуртовини почнуться, спеціалізований жіночий з'їзд правнучок відьм лисогірських скличемо. Клопіт тільки, що Музей без комина побудували. Куди ж то їм залітати буде?!

Грудень, 1971

ПЕРЕД ПАНАХИДОЮ

На прибраному квітами катафалькові лежав професор. Відомий учений, довгорічний працівник на народній ниві, людина добряча, тактовна і завжди ввічлива.

Простора зала похоронного заведення була виповнена по вінця жалібною публікою. Священики запізналися й громада в шанобливій тиші вичікувала їх прибуття.

Нараз з коридору пронісся відгомін енергійних кроків.

Мов на команду, всі смутком оповиті голови повернулися в бік дверей, в яких появився президент всегромадської організації. Повернулись, і так же ж по якомусь нечутному внутрішньому наказу — похилились в низькому поклоні.

Двері находились по протилежному боці і ніхто й не помітив, як небіжчик на катафальку піднявся поміж квітами, кивнув шанобливо головою і знову ж закам'янів у своєму вічному сні.

ПРО МІНІАТЮРИ МІНІАТЮРА

Обдарив мене Панбіг статурою на славу: вгору багато і вширшки чимало. В тижбу попадеш — народ там унизу, і мучиться, і пріс. Тобі ж повітря завжди стачить!

Та довелось якось оце в компанійку потрапитись у підземці. Богатирів із десять навкруги, один від одного ставніший. Лопатки жодному і носом не сягнеш. Дихнути не дихнеш, не ворухнеш і пальцем. Піт по тобі дзорком отак і ллється. Ну, й звісно ж — проклинаєш. Ну, й звісно ж — ненавидиш. Штовхатись пробуєш й на ноги наступати. А їм же ж там вгорі байдуже. Немов тебе б й не існувало.

Ось там тоді, під лопатками, я й зрозумів усіх отих, які тиснулися щоденно в трамваях підо мною. І тих усіх — скарловатілих, що там внизу десь грязюкою своїх нечесних язиків підосви наші сквернять.

Лютий, 1972

ПРОМОВЕЦЬ

Він говорив довго, неінтересно й монотонно. Після двадцяти хвилин слухачі почали перешіптуватись, після пів години — півголосом говорили, після години вставали з мість і пересідались біля нових сусідів. Предсідник зборів декілька разів успокоював публіку, спершу мімікою, опісля пронизливим — п-с-сс!, і врешті діловим: — Прошу успокоїтись!

Все це бентежило промовця і він ще більше гикався, повторювався та мимрив щось незрозуміле під носом.

Коли після години з наддатком закінчив, то декілька секунд панувала мовчанка й тільки після неї пронеслись скупі й бліді оплески. Дехто піднімався вже, щоб виходити, коли нараз пронісся різкий плескіт долонь. Спершу оплескувала одна людина, опісля дві, три, десять, двадцять, уся зала. Біс! — викрикнув якийсь чоловічий голос, — Біс! — пронеслось пищання. Біс! — заскандували задні ряди. Біс! Біс! — звідусіль проривались голоси.

Промовець спершу ніяково зашарівся, опісля здивовано вирячив очі. Від самого початку промови він не був певний ні її змісту, ні свого голосу.

Вклонився раз, вклонився вдруге, зробив навіть спробу зійти зі сцени, але оплески й вигуки — Біс! — не вгавали.

Повернувся тоді назад. Промочив горло водою і почав промовляти наново, від початку.

З цього наука: Не втрачай надії до кінця!

І друга наука: Не оплескуй того, що тобі не подобається!

Січень, 1972

ФЛОРА Й ФАВНА ПАТРІОТИЧНА

Рослини й звірята, як і люди, бувають у нас патріотичні, непатріотичні й такі собі — ні це, ні те.

Патріотичні — ненькою Україною пахнуть та смакують, чи якимось уже там інакше Старий Край нагадують.

Соняшник візьмемо, хоча б! Лець не по всьому світі він виводиться, але ж глянете й біля серця защемить. Щось рідне, найрідніше нагадусь. Малярі настачити не можуть соняшникових натюрмортів.

А маки, а калина! В соняшнику, ви б сказали, рідний жовтий колір манить. Як блакить — у волошках. Та поясніть, буць ласка, чому серце емігрантське та й на червону калину щемить? Чом, глядячи на маковий цвіт, воно живіше б'ється?! Намалюйте маки з волошками, від купців на картини не обженетесь. Стяжку ж червону біля синької покладіть, з віком молодим, чи який там у вас, задалегідь прощайтесь!

Є ще в категорії серцеципатильної рістні васильки, м'ята, чеберець.

Все це, так мовити б, ідеалістично-патріотична рослинність. Але й існує рідна ужиткова флора.

Часничок, наприклад, кропик і петрушка. Та ще й огірочки, що про них пісні співаються, і гарбузи.

А морква чомусь уже в нейтральній категорії знайшлася. І морква, і цибуля, і капуста навіть, хоч преславні наші голубці всі храми церковні та всі національні організації при житті втримують.

Є й виразно національно ворожа рослинність, як ось рута. “Рута, рута — волі нашої отрута”. Також гречка не

добрим ім'ям у нас славиться, дарма, що не одному та не одній серед патріотичної громади вона під смак.

З дерев у національному пошанівку вишні та черешні, та яблінки, акації й київські каштани (львівські не такі вже популярні!). Горіхи й сливи серед нейтральних, а осика ось зовсім уже ворожа. Колом з неї й відьмі життя вкотиш!

Ще більш комплікована справа з фавною національною. Візьміть, для прикладу, свиню! Сало в неї — патріотичне, шинка патріотична, аж святкова, ковбаса — поезія одна, а ось рило, бачите, — ні. Ну й вдача, звісно, антинаціональна, дарма, що масово так в нації прижилася.

До волів давній сантимент у нас зберігся. Вони ж на картинах такі ж “ходові”, як соняшники та маки. А ось вже стейки волові патріотизму жодного не навівають, дарма, що залюбки так на цьому континенті чумацькими нащадками споживаються. В корови, то її похідні з Рідним Краєм пов'язуються. Квасне молоко з кулешею, підметання, та ще й лайничок, що ним під празник землю в хаті змащували.

Вівці своїми якимись особливими струнами в серцях щемлять. І вдача їхня нам до вподоби, і бриндзя, й космацькі килими, що ними нас бідні родичі обдаровують. А баранів ось вже не так долюблюємо. Характером нам не відповідають, — б'ються. Цапи й кози, в молодій народній драматургії оспівані, в побуті не втримались — хіба, що серед провідників по організаціях і партіях, де свою популярність з імпортованими ослами щедро поділяють.

Коні в нас раз на завжди з козацькою славою пов'язані. Якими б конвертеблями лицарі наші не вганялися, все їм мариться, що на конях вороних по степу гасають.

Найпатріотичніші із птиць — на еміграцію не вилетіли. Солов'ї так і залишилися в Україні тьохкати, зозулі вік лічити і жайворонки щебетати. Хоч скигліть, хоч плачте, а без інтуристського квитка, закупленого в національній подорожній агенції, їх вже не почувте. А гусок ось, які назву дурних собі придбали, — чимало виемігрувало. Також кури тут пильно трудяться, оживлену патріотичну діяльність виявляють, писанки продукуючи.

Журавлів стільки розвелось, що в кожній радіопередачі кричать. Колись їх ледве для січовиків та комбатантів вистачало. Тепер же ж бабуся кожна на журавлиних крильцях у вирій відлітає.

Та з найважливішою фавною еміграції трагічно не поталанило. З лелеками. Так і залишились на солом'яних хатах, на рідних колесах. А без лелек, відомо ж, українські діти на світ не родяться.

Підказати б було президентові Ніксонові, то може пару лелек з України привіз би. Бо без лелек журавлі тужливі незабаром останніх бабусь і дідусів винесуть, самих тільки чорних і сокоратих нащадків козацьких в хатах соняшниками й васильками закосичених, залишаючи.

Травень, 1972

ОРДЕНИ

Змалку якось, ще з дитячих років, важко було мені погодитись з фактом, що існує теоретична межа, коли людина не потрапить двигнути вже ніодного зеренця проса більше. Куди легше, звичайно, зрозуміти це богатилям, що піднімають вантажі, змагаючись за першість.

Доводилось будь-коли Семену Петровичу думати над цією істиною, чи ні, — нам невідомо. Роки росли, росли й медалі. Різнокольоровим намистом всю грудь покрили. Сталевими штабками піджака довелось зміцнити, щоб не обірвався. Верх першої верстви поклали другу. І третя вже пояса сягала, — Семенові ж нічого, ще більше груди випинає!

Аж трапилось, нову медаль рішили почепити. Дрібницю, грамів сто — не більше. І подумайте, зависла тільки на грудях та так Семена й до низу потягла, лишень промимрив: — Зніміть оту вгорі! — й житейську путь закінчив.

Коли прийшлося ховати, хлопів чотири несли медалі на носилках. По марші похороннім, закрити заки домовину, все те знамення ізсунули померлому на груди. Й тоді, усі божились, ще раз пронісся стогін: — Оту вгорі зніміть!..

Та як було медаль знімати, яку людина в важкому труди заслужила.

Серпень, 1972

КОЛИШНІЙ

Наспіла вістка, що десь тут недалечко у крайній нужді Семен Колишній догаряє. Діяч колишній, борець колишній, колишній меценат.

Наглядно заперечуючи злобні поговірки, що в цьому світі зникли всі добрі почуття, суспільні діячі кинулись організувати допомогу. Місяців зо два обговорювались справи телефоном, восени скликано збори й обрано діловий комітет, комітет відбув три засідання й на третьому з них вирішив в допомогу Колишньому провести коляду. Колядували до Стрітєння й розраховувались до кінця березня. З початком квітня голова комітету, пані Сучасна, в мінку та з фотографом понесла Семенові Колишньому чека.

Ну, й уявіть собі, який афронт! У хаті, на адресі Сучасну сповістили, що свій шлях життєвий Колишній закінчив в три тижні по Різдві.

Так ось ще раз доказано відому правду, що людям колишнім важко пристосуватись до сучасного життєвого темпа.

Серпень, 1972

З АННАЛІВ ПАРТІЇ БРР

(Мікросценарій)

Двадцять років тому: Заля заповнена по вінця. Десять кандидатів. Більшістю голосів обирають головою Семена Степановича. В пресі фото голови на одну колонку.

Десять років тому: Пів залі народу, п'ять кандидатів. Більшістю голосів переобирають на голову Семена Степановича. В пресі фото на дві колонки.

П'ять років тому: В залі зайняті тільки чотири ряди. Жодного протикандидата. Оплесками переобирають Семена Степановича. В пресі фото на три колонки й пів сторінки резолюцій.

Два роки тому: Збори за столиком у ресторані. Аклямацією переобирають Семена Степановича. В пресі фото на чотири колонки, резолюції й обширний життєпис голови.

Взимку 1973: Тричі відкладались збори, бо Марія Петрівна, споконвічна дружина Семена Степановича, відмовилася засідати. Засівши врешті, висунула на голову свою власну кандидатуру. Прийшлося Семену Степановичу ставити автопротикандидатуру й при рівній кількості голосів, згідно статуту, перерішити вибір своїм голосом председника. В пресі два фота по чотири колонки кожне, двос резолюцій, два життєписи та ще й заява Марії Петрівної, що вона, залишаючись формально в партії БРР (Братство Ревних Революціонерів), перебуватиме в опозиції, не беручи активної участі в керівництві.

Січень, 1973

АДРЕСАР МІЙ ХАРИТАТИВНИЙ

Добрядчий народ ми, спочутливий. Споконвіку до мерців ходити полюбляли. Скубнеш бувало під хатою чебреця, васильків та ще й м'яти, і не з порожнім ідеш. А там, розкіш яка: родина заводить, куми й хрещениці сльозами заливаються, а сусіди, пошльохуючи, чого вже тільки про небіжчика не розказують, — і доброго, і злого. Наслухасься, наплачешся, поживишся, чим хата багата, й, наче з празника, додому повертаєшся.

Минулося, що там казати. І тіснота тут у погребників і час обмежений. Та й вінків не докупишся. А вже як на поминки підеш, то від лист і фондів не обженешся.

Так і заниділи б усі почуття гуманні в країні цій — чужениці, коли б не телефон.

Справив я собі оце адресар харитативний. Дізнаюсь про лихо чиєсь, то зараз його прізвище й номер в адресар записую. Найбільш з усього невиліковні хвороби полюбляю. Подзвоню й запитую: — Ну й як там ви сьогодні?

А людина потойбіч така вдячна, така вдячна, — деталі всі розкажує.

Та й до здорових люблю подзвонити, — тих, що їх невдача стрінула, або яких справи плохенько йдуть. Інколи й вони деталі розказують, та частіше сердяться на приятелів і ворогів.

Бувають, правда, й немилі розмови. Вилається хтось, що в його справи вмішують, або — ще гірше, розказувати почне, як це йому нараз з усім покращало. Тоді швидко

закінчую та прізвище й телефон із свого “харитативного” викреслюю.

Бо й у Письмі святому написано, що: — Не потребують здорові лікаря, тільки хворі.

Червень, 1973

А ВИ НЕ МУСИТЕ!

Якщо вас мучить думка, що слід допомогти комусь або підтримати якесь корисне діло, — женіть її мерщій, щоби не вкорінилась. Коли ж не вступиться, видумуйте усе найгірше на тих і те, що треба б спомогти, аби оправдати себе перед собою. Коли ж і з цим не щастить, то розкажіть тоді оте погане, що видумали, найговіркішим із знайомих, і ждять.

До місяця, чи двох, все те з наддатками повернеться до вас. Тоді, можливо, відчуєте всю свою правість і полегшу.

Трапляється, однак, у декого на диво вперта совість. То що ж тоді? У ситуації подібній біблійний Юда повісився колись, а ви ж не мусите, бо світ тепер модерний.

Прийміть насонний порошок!

Лютий, 1973

БІЛИЙ КІНЬ

Приснилося мені, що білий кінь з'явивсь біля мого порога й гребе ногою. Із золотими стременами й сідлом у срібні кутім. На леготі досвітньому стрічки блакитно-жовті мають.

Схопився я, — трясуться руки й ноги. Боже милий! Та це ж Золотоверхий геройського свого сина вітати хоче! Щоб тільки не забудь дипломів, грамот союзних і медалів. Кричати хочеться, хай нарід весь побачив би тріумф мій. Покликати б газетних репортерів. Та горло щось здавило.

Лечу по сходах стрімголов, щоб кінь не зник. Та ні, стоїть мій красень.

Рухнулось стремяно, — досить воно високе. Так що ж, поїдем, коню! Метнувся раз, — нога, неначе олов'яна. Метнувся вдруге, — пробач, біленький! Так, наче б вийшов з вправи. Найкраще з вільного розгону. Рванувся і плигнув із ліжка на підлогу. Тоді й збудився.

Смістесь з мене? Та радше вже посмістесь самі із себе!

Травень, 1973

ДЕФЦИТ

Лихо завжди трапляється тоді, коли його найменше очікуєш. Померла Калинченкам бабуня саме напередодні їх виїзду на Флориду. Метнувсь Петро Семенович до погребника просити, чи б не протримали небіжчицю місяць в рефреджерейторі. Погодився, ще й квітами обложив покійницю. — Флоріда вам, Флоріда й їй, хай з Богом спочиває!

Повертаючись, Калинченки всі деталі бабусиноного похорону обговорили, аж тут, приїхавши, побачили, що й дідусь вже догоряє. Просять тоді погребника: — Пождіть ще тиждень-два, хай разом вже поховасмо. Рефреджерейтор коштує, це правда, та похорони два ще коштовніші. Коли б тижнів і зо три пождати довелося, все одно оплатиться.

Та дідусь ось третій місяць не вмирає, дефіцитом по хаті волочиться. Бабусі ж що там, — запишилась і квіти нюхає.

На клопіт ще й сусідська баба внадилась, будь то би дідуся розважає. А дідусь і не від того. Чого доброго ще женитись захоче. А на весіллі з похороном що вже заощадиш?!

Листопад, 1973

БЕЗСМЕРТНИКИ

Є в нас людська порода, яка все ще в куценьких штанях на з'їздах виступаючи, помітила нараз, що життя минулось і пора вже місце в національному Пантеоні захопити.

Зваживши обставину, що нація ми невимоглива, можна було б подумати, що попасти у безсмертя не так то вже в нас важко. Важко воно, звичайно, не було б, коли б не конкуренція. Ціла ж бо генерація нараз у Пантеон вибралась. А Пантеон, звісно, не якесь там парафіяльне кладовище, де сто акрів докупи і парадний ряд ген аж за обрій потяг.

Тож приходиться стратегію розвивати, марафонський біг долаючи, щоб конкуренції спекатись. Цьому ногу підставиш, того штовхнеш, а ще іншого так облаєш, що від несподіванки аж зупиниться. Якщо сам не встигаєш, то словечко туди-сюди кинеш і вже й помічники знайдуться, що конкурента притримують. Їм же ж також у Пантеон спішно.

А Пантеон вже ось недалечко — такий об'ємистий бібліографічний словник підготовляється, що коли й десятки тисяч добігли б, для всіх місце знайдеться. Якою головою ви не були б, хай би й від рідної Гапки, ваше ім'я не пропаде. Навіть неписьменним дасться можливість в історію нації записатись, хрестика поставивши. А вже перед всіма національними героями, що, в барах засідаючи, за свободу боряться — двері Пантеону здалека відчиняються.

Тож вперед, безсмертники! Не опадай примерзле й поморщене листя калинове — цвісти тобі ще суджено!

Вересень, 1973

КРИЗА В НЕБІ

Раніше бувало до райських дверей дотиснутись годі було. Черги стояли. Та за останніх три роки нагло прорідилось. Небесні статистики ствердили, що сталось це одночасно з покращанням заможності на Землі. Відсоток багатіїв ніколи не був високий у небі, а тепер їх серед новоприбулих не зустрічалось зовсім. Та й середньо заможних не багато було.

Щораз голосніше несло ридання сантиментальних янголів, що скиглили за погиблими душами, відданими їм колись в опіку. Інші ж, що їх іменники ходять ще по світу Божому, явно нервувались. Збирались щораз більшими юрмами, вимахували крилами й врешті оце вислали до св. Петра делегацію, яка мала б запропонувати необхідні небесні реформи.

Виявилось, що Нечистий, який, відомо, не спить ні вдень ні вночі, прив'язаність людей до мамони використавши, агітацію розвів, щоб небо бойкотувати, бо там, мовляв, комунізм прищеплюється. Ледарям всяким це на руку, але людей кмітливих, працьовитих та опадних явно ображає. Все життя трудишся, цент до centa складаєш, під кінець життя вже декілька десятків, чи сотень тисяч придбав, лиш радіти б вічність усю мерехтливим блиском золота й діамантів, — а тут тобі з легкої руки все конфіскується, стаєш в брамі небесній голій-голіський, такий як мати породила. Та ще й з тобою жебрачня тиснеться. Тьху на такі порядки!

Неба в пеклі навіть і чортяка пообіцяти соромиться, але ж піти на руку людським слабостям, нерівність соціально створивши, можна.

Отож розбіглись по світу чортенята людям на схилі віку з банковими контами поважнішими пекельні облігаційні бонди пропонуючи. Копитом самого Велзевула припечатані. Щирим золотом, мовляв, гарантуються й індивідуально кожному в пеклі дорогоцінним металем виплачуються. Температура в пеклі височенька, тож метал в плинні повертатиметься й твоя вже воля, чорна душечко, чи глядітимеш тільки на нього, чи велиш під себе підлити, згорда на чернь пекельну споглядаючи, яка в звичайній смолі смажитья.

Українці все таки народ з природи колективний, свій ощадностево-інвестиційний союз створили й вимогли у влади пекельної, щоб для них у тепленькому спільний басенчик влаштувати, де б вони хто в більшій, а хто в меншій перегородці — на яку вже кого стати — в золотому кип'ятку бовтались, ситуацію політичну обговорюючи.

Та це ось й серед янголів рух почався, щоб частину бодай придбаной сусти враз з душечкою із землі евакуювати. Бо ж криза. До пекла все кинулось. Може чотки золоті заведуть, щоб на них Богу молитись. В кого більше пацьорок буде, в кого менше.

Клопіт тільки, що вірити чортяці народ призвичасний. Янголові ж, коли небесні облігації пропонуватиме, хто повірить?!

Січень, 1974

ПЕРЕКЛАДАЧ

Поздоровляв кожного “Готуйсь” і куди не йшов, підспівував “Цвіт України і краса”. Дивувались іноді люди, надивуватись не могли, як це він виріс такий на чужині.

Та раз якось русява шотляндка йому дорогу заступила. “Готуйсь!” — промимрив і далі собі про цвіт і красу гомонів.

— Що кажеш? — засміялись блакитні очі. — Переклади мені!

З того дня й досі перекладає. Діточок троє вже придбали.

Вагавсь колись, чим краще йому Україні прислужитись, — інженером ставши, чи адвокатом. А доля заставила ось перекладачем бути!

Січень, 1974

З РОЗЛУЧЕННЯМ ПОЗДОРОВЛЯЄМО!

Є в нас категорія людей суспільністю рішуче покривджених. Це розлучені.

Одруженим влаштовуються ювілеї — п'ятиріччя, десятиріччя, двадцятиріччя, — срібні, золоті, платинові, а розлучним, дзуськи!

Колись, як ще ювілеї бували сантиментальним, родинним святом, ускладнень не було. Сьогодні ж ювілеї — це важливе дохідове підприємство, на добавок ще й вільне від оподаткування. Тож позбавляти його будь-кого, це й кривдно, і несумлінно.

Коротко сказавши, ми за ювілеї для розлучених. П'ятирічні, десятирічні, срібні, золоті й платинові. Раз ця інституція визнана правно й суспільно, хай не позбавляється її й матеріальних благ.

Щоб не траплялось немилих ситуацій, як це мені притрапилось.

В мене, як і в кожного з вас, під рукою ювілейний календар усіх родичів, сусідів і товаришів долі й недолі довоєнних, воєнних й емігрантських. Отож дивлюсь зранку, а сьогодні тридцятиріччя подружжя Олегів. Їх срібний ювілей людей з пів тисячки відзначало, з музиками й церковним благословінням. А про цей чомусь то мене не повідомили. Захворів хтось із них, чи на зручніший час переклали?

Але я людина сумлінна, — взяв плящину, чека в коперті до опакування дискретно причепив і до дверей дзвону. А звідтіль дівча виглядає — років вісімнадцять, не більше. Внука, мабуть, по першій дружині! — думаю.

— Пробач, запитую, а чи застав я когось із панства Олегів?

— Це я Олегова, віддुвши губки, відповідає. А хто ви?

З несподіванки мене аж в жар кинуло, тільки язиком щось невиразне забелькотав. На це Олег виходить, язик у нього теж заплутався.

— Так, значить, знайоміться. Цей дядя так то зветься, а це моя майбутня дружина.

— А Калина ж де?

— З Калиною розлучились місяць тому...

Йому чомусь то ніяково, мені ніяково. З пляшкою невідомо що робити, і з чеком.

А був би засвобний звичай розлучення відзначати, то й сказав би просто: Давайте ж тоді місячний ювілей вашого розлучення з Калиною відсвяткуємо й ти, дитинко, якщо вже в тебе 18, чарчину випий! Чека ж перепишу — вам половину, Калині половину, бо ж і з нею прийдеться відсвяткувати...

Із сьогодні починаючи, я вже, побіч подружого, ювілейний календар розлучень впроваджую. Кілька десятків прізвищ з пам'яті вписав. Клопіт тільки, що про дату розлучень ще картками не сповіщається. І святкування відбуваються якось начебто крадькома. Дохід з них, звичайно, мінімальний. Та чую, що хтось відважний вже залю на 300 осіб винайняв і гостей позапрошував — “З радістю повідомляю...” Тай клуб розлучених вже заснувався, — членів, кажуть, стільки, що в цих виборах свого українського кандидата думали на посла висувати. Та якось не погодились, до якої партії пристати. Християнської в нас досі немає.

Журнал вже плянується. “Розлучені” зватиметься. Спершу місячником виходитиме, а там швидко і в тижневик переміниться, щоб за подіями встигати.

Ми ж глядимо з боку й серце нам радується, що буйно так реалізується гасло виховних наших інституцій: “Більше молоді крові у наше культурно-громадське життя!”

Травень, 1974

“ЕВЕРГРІН”

Семен Паляниця, відомий емігрантський діяч, патріот, сказати можна ледь не революціонер, полюбляє у час вільний від конференцій, академій та промов походити біля свого городця. Садить, виполює, підливає.

Минулої осені посадив декілька сосонок і ними особливо піклується в цьому році — щоб росли, не жовкли.

Два місяці тому купив у крамниці кристалики, щоб додати сосонкам квасу. На коробочці пояснювалось, що корисне воно для всіх “евєргрінів” — вічно зелених порід.

Аналогії жодної не прочуваючи, статечний добродій Семен Паляниця руками голими посипав кристали попід сосонки, — одного дня, другого.

За тижнів два “евєргріни” потемнішали, набрались кольору. А ще через тиждень згодом тріщини між пальцями в Семєна Паляниці появились і зелененьке з них почало проростати. На лисинці, де чуб ріс колись, також зазеленіло.

Ну й хто такого догадався б! Людина по шістдесятці, авторитет, суботи кожної по радіо коментарі до всього громадського й політичного життя подає, й зеленцем поріс.

Свічечками й позолоченими горішками на Різдво прийдеться прикрашувати, чи що?

Липень, 1974

МІСТЕРІЯ СТЕПОВОЇ БАБИ

Це дивне якоесь пережиття— мандрувати по Києву вночі. Тоді, коли вже тільки десь-не-десь блимають у вікнах несміливі світельця й коли пригашене світло придорожніх ламп ледь лиш прозирає крізь густе віття каштанів. Не дарма ж то віриться, що зустріти духів померлих можна тільки по півночі.

А тут у Києві якоесь ще особливо зливається сьогодення з історією. Так, що в таку травневу ніч нічому не дивуєшся — ні розсміяній кияночці у міні-спідничці, ні стрічному княжому ратникові у кольчuzі.

Раз, років тому чотири чи п'ять, я засидівся у Володі геть аж поза північ і довелось йому опісля проводити мене пішки до готелю. Коли ми проходили поблизу Володимирської гірки, Володя запропонував зайти в парк. Там особливий настрій у цю пору! — сказав. І в мені глибоко закарбувалась у пам'яті ота ніч, коли ми блукали порожніми стежками й видряпавшись аж на п'єдестал Володимирового пам'ятника, споглядали вниз на Дніпро. Здавалося, не пам'ятник це, а сам св. Володимир стоїть на сторожі свого, залитого місячним сяйвом города.

Коли віддалююшся від переживань, то якоесь затрачується різниця між дійсністю і сном. Зокрема ж, коли пережиття небуденні такі, як ота київська ніч. Тож думаю інколи тепер — була ця ніч реальною, чи може тільки снилась. А інколи здається, що в пам'яті у мене дві такі ночі. У спомині другої я сам один блукав по гірці. І там внизу блистів Дніпро й стояв на небі знайомий силует Володи-

мира. Та лиш тоді, коли з галявини ступив я на доріжку, почувся голос:

— Здоров був, синку! А я ось вже і заскучала за тобою! Забув уже, як ми торік стрічались?

Голос був лагідний і ніжний, як легіт степового вітру. Довкруги ні душі. Тільки кам'яна баба, яку давно вже із степів у Київ привезли, біліла на галявині.

— Ні, ні, бабусю! Я фото ваше бережу. І мріяв так, щоб ви промовили до мене, бо мова ваша — це предків моїх голос.

— А я ось Ладу умолила, щоб ти сюди прийшов ще раз і щоб узяв мене з собою у той далекий край, де ти живеш.

— Хіба ж не важко вам буде на старості років іти в далекий світ? Та тут же роду стільки й батьківщина, де тисяч дві прожили літ.

— А вам хіба там легко жити? Ви ж теж мій рід! Навіть і ті, що вже забули батьків своїх могили. Піду й евшаном стануть вам!

— Я радий вам, бабусю, та знаєте, що це не легко.

— Нічого, синку, не турбуйсь. Я Ладу попрошу, вона ж у нас могутня...

**

Ну, що ж? Тепер ви певні вже, що все це був один одніський сон. Але ж, будь ласка, поясніть, як сталося, що моя степова бабуся стоїть оце уже у нас перед музеєм?

Що хочете кажіть. А я кажу: Спасибі, Ладо!

Листопад, 1974

ТРАДИЦІ НАШІ ПРЕСЛАВНІ

Баба в нас споконвіку володаркою була. Ще із скитської давнини, ще з кам'яного віку. Чоловіки на золоткованих престолах сиділи, з ордами бились, по степах і пущах гинули, дідусі бояни минуле й майбутнє оспівували, а бабам пам'ятники на високих курганах ставились. Сагайдаки поперегнівали, із стріл наконечники одні збереглися, золоті престоли на сережки й намиста переплавлено, а баби й досі на могилах стоять.

З доби в добу, із тисячоріччя в тисячоріччя матриярхат нам з кров'ю передається.

Про патріярхат ніхто досі на українській землі й думати не думав. Аж ось на еміграції несміливі спроби чоловіцтва почалися, та так їм і зникнути суджено. Бож проти нашої натури, проти закону прадавнього, проти сивої-сивенької давнини.

Серпень, 1974

ВИНІТЬ ДЕНТИСТІВ

Заболів мене зуб. Іду до дентиста й думаю: Є щось спільне поміж дентистами й сатириками. Одні й другі порпаються в людському болю. Хай поболить зараз, щоб постійно не боліло! Тож дентистів і сатириків люди не долюблюють. Присмними бувають тоді тільки, коли чужі зуби рвуть.

Ще одне є в них спільне — в дентистів і сатириків. Велять губу відчинити й такого вам тоді наговорять, що ви б із закритим ротом не промовчали. І демократія, мовляв, збережена. Бож погоджуйтесь, чи ні, завжди те саме: гм, гм! — мимрите. Обуритись вам ніяк, ні образитись.

Торкнувсь доктор моєї щоки, а кожен дотик ножем ріже.

— Знечулити прийдеться!

Дентисти, як і сатирики, хто із знечуленням працює, а хто без нього. Знечулення, правда, теж болить, — від уколів й коли відходить.

Задубіло мені піднебіння, а доктор й каже:

— Вирвати доведеться, ніщо не вдієш!

А в мене ж аж біля серця защеміло, — серце ж не знечулене.

— Котрий це? — питаюсь.

— Мудрості, — відповідає.

— Та ні, змилосоєрдїться! Якщо мене не жалієте, читачів пожалїйте!

Не помогло, — вирвав. Тепер ось масте, читайте й доктора винїть!

А ви ж дивустесь, що скрізь у нас у суспільстві глупості стільки. Від голови до голови підїть і запитайте: зуби мудрості у вас є? Ні в одного немає, ручуся.

Тож знайте вже кого винити. Винїть дентистів!

Січень, 1975

ЗВІЛЬНІТЬ КУЛЬТУРУ!

Один з публіцистів нарікає, що українську культуру позамикано в... музеї.

Здавалося б, людина з толком, писанням займається й мудре звання в неї за прізвищем пльонтається, а такого інколи наплете, що початку ні кінця не знайдете. Хіба мудрець трапиться й очі відкрис. Як чоловікові отому, сліпому з народження, що йому недавно катаракти зняли. Аж здивувавсь, відкривши очі, що світ такий ясний.

Ми ось вже третій десяток років пам'ятки української культури до музею стягаємо. А притягнувши, в рямці вбираємо, цвяхами до стін прикріплюємо, під замками тримаємо. Думали, що благородне діло робимо. Бо й не догадувались, як уся ота краса непорочна в нас страждає.

Та це недавно трубою ерехонською голос пролунав: — Звільніть культуру! Не бачите, окаянні, як вона у вас в музеях замкнута страждає?!..

Зійшов я до музейної залі, дивлюся, а воно й справді — по склі, по рямцях — з картин, з ікон старезних струмками сльози льються. І як це так раніше я не помітив цього! Бувало, правда, картина інколи зірвалась із шнурка. Але мені й на думку не прийшло, що це вона на волю рветься. Новий шнурок чіпляв, міцніший.

Та цьому вже не бути. Заклик почувши патріотичний, ми зараз же двері нарозстіж повідчиняли. Іди, гуляй культуро!

Але що ж ви скажете на це: Вже тижнів три стоять отвором двері, щоб рушилась якась картина! Сидить культура. Нікуди ж їй, мабуть, сердечній дітись. Бо й ті, хто сурмив, її прийняти не спішається.

Тож просимо сердечно всіх вас: Навесні й влітку від-
відайте сердечну в нас, в тюрмі. І передачу принесіть. Зго-
лоджена ж вона, мабуть, не сила їй й на ноги підвестись.

Поживи просить у вас тай трохи ласки, а не порожніх
сурмлень.

Березень, 1974

ТИТУЛИ

Титулування, це складна справа, зокрема в нас — українців.

Мусите наперед визбутись думки, щоб дати кожному такий титул, який йому належить. Бо титулування на те й є, щоб приятелів собі робити, а не ворогів. Не дарма ж українська мова залюбки користується замість слова “титулування”, словом “величання”.

Тож як не свербів би вас язик, величаєте людину добродієм, хоч ви й усі довкруги знають, що вона злодій. І, ручку цілюючи, звертаєтесь до сусідки “пані добродійко”, хоч знаєте, що позаочі вона й сухого рубця на вас не залишить.

І пишете “достойний”, чи як тут кажуть “гоноровий”, й до такого, що дре, де може, — ні гонору, ні достоїнства не виявляючи.

Окрема складність з особами духовного стану. Такі вони мімозно-вразливі, що їх й у фейлетоні не зачепиш. Найкраще в цьому випадку титулятурну термінологію напам'ять вивчити, над змістом слів не призадумуючись. При тому ж, як у війську, капраля слід поручником величати, а поручника — генералом. Треба лишень бути обережним, щоб слів не перекрутити. Бо трапилась колись така подія: Ждали в одній установі приїзду церковного достойника й вислали малого Юрчика за браму, щоб виглядав і повідомив, коли їхатиме. Отож прибігла задихана дитина й вигукнула: “Архиписок їде!”. Достойник був справді архиєпископом, мав почуття гумору й коли йому про те розка-

зали, щиро сміявся. Але, як одного з радників, назвала така ж мала дівчинка “зрадником”, то він на неї і на батьків образився.

Найгірше з людьми, які люблять титули, а жодного їм видумати не годен. Прийшла колись до нас така пара. Познайомились, а він зразу ж мене й “доктором” величає. Кажу йому, що такий титул мені не прислуговує, а він на те: — Кожну людину пошанувати слід, мала вона, чи велика!..

Ну й як мені вас пошанувати? — думаю. Та бачу, він малий, дружина ж у нього висока й огрядна. Як льокомотива! А водія ж льокомотиви тут з англійського інженером звать. Так ось і кажу:

— О, дуже ви милі, панство! Пане інженере й пані інженерова!..

Злегка зарожевілись, але не протестували. Так і досі інженерами зовуться. Вже й в інженерне об’єднання їх прийняли й до управи вибрали.

Але титули, як убрання, — сьогодні модні, завтра ж з моди виходять. Магістри й меценаси вже на наших очах відмерли. Титули професорів і директорів давно збуденіли та на їх місце, на щастя, нові звання народжуються. Ось останнім часом титул “маєстра” популярності набирає. Правда, несміливо якимось, начебте крадькома вводиться. Бо то, мовляв, титул цей з мистецтвом пов’язується.

Так що ж?! В нас кожна третя особа в хорі співає, а друга кожна на партійну дудку грає.

До жодного з цих мистецтв в мене стосунку немає, а все ж і я “маєстро”: Жнива, чи переднівок — завжди то-ленько свищу!

Травень, 1974

Я ПРОФЕСІЙНИЙ

Коли людина журиться, кінці як пов'язати клопочеться, всяке воно в голові верзеться в день й особливо поночі.

Сниться мені оце недавно, що стою собі в нас таки перед музеєм, зелень така, квіти, птиці виспівують й радісно так на серці, що аж підскочити хочеться. Подумав тільки, та й так відразу й плигнув і на музейному даху опинився. Крівля в нас плоска, не сховнешся. Плигну тепер вниз, — думаю. А будинок в нас височенький — метрів десять з даху на низ буде, як не більше. Глянув тільки й злякався, — завжди в мене до низів нехіть була. Злякнувшись, прокинувся, мабуть.

Дивлюсь навкруги, розглядаюсь, — місяць світить, зорі мерехтять. Оце ж я й справді на даху: босоніж, у піжамі. Всі боки обдивився, драбини ніде нема. Невже ж я справді плигнув знизу?

По ринві на балкон сповзнув, а там навшпиньки сходами вниз спустився, щоби дружину не збудити. Став серед подвір'я й думаю: — Спробую вдруге!

Не дуже то й напружився, плигнув і що гадаєте? Знову на даху знайшовсь і знову прийшлося по ринві спускатись. Піжаму геть розніс.

Сон мене до ранку вже не брався. Тільки, як побіліло, здрімнувся. Прокинувшись від першого соняшного проміння, трусики надяг і на двір вибіг. Дізнатись хотілось, чи й за дня отак плигатиму. Плигнув! Наниз збіг і знову плигнув. Тут вже й дружина збудилась. Злякалась спершу й перехрестилась, але драбину до даху приставила, щоб

вже по ринві не спускатись. Збіг я наниз, щоб щераз стрибнути. А там, дивлюсь, весь рух на автостраді зупинився. Народу росте й росте!

Підійшов поліцай і просить: — Скажіть, будь ласка, народові, що більш не будете, бо розійтись не хочуть!

Сам він мені й голосника подав та порадив: — День якийсь визначіть і годину, коли плигатимете!

В наступну суботу сама поліція рух на автостраді зупинила. Телевізійні компанії одна поперед одною спішилися права купити.

Тепер вже я тільки раз у місяць плигаю. Але народ в музей щоденно пре, щоби на мене подивитись. А я цінююся. Квитків 500 на день продаю, не більше. І заки вийти, велю усім — бажає хто, чи ні, музейні залі перейти й оглянути картини. Тоді ж кивну з балькона до людей, і знов ховаюсь.

Музей цвіте.

— На Олімпіяду чи збираюсь? — питається. Та що ж ви?! Я ж професійний!

Липень, 1975

ЖАБОРИННЯ

Гай, гай! Колись, бувало, у рідній стороні, у літній теплий вечір наслухатись не можеш — на всякі голоси співають жаби. Минулося. Тепер, розказують, болота осушили і рідних жаб на пальцях можна полічити.

Тому то ми ось тут на чужині в громаді кожній болотечко своє розвели і жабориння в ньому стільки — надії нашої.

І рахкаємо, хто голосніше, щоби почув нас світ.

Одне одному поперек.

Серпень, 1975

НЕВМІРУЩА КУЛЬТУРА НАША

Порозходились у нас діти й унуки, самі одні ми з дружиною вдома залишилися. Від нікого й слова рідного не почути. Папугу справити собі прийшлося.

Аж тут у церкві проголосили, що приїздять голляндці, які нашою мовою співатимуть. Та ще й просили, щоб по одному їх на нічліг і на вечерю взяти.

Пішли ми на концерт. Гарно вони виспівували, що й казати. І “Сцедрик, сцедрик”, і “Бульо кольсь на Вкраїні”, “Ціп, ціп”, та й “Сце не вмерля”...

Там таки дружина одного молодого й чорненького вгледіла.

— Чисто, як наш Степанко був! Крапля в краплю.

На перерві ми до нього підійшли, а дружина так відразу його й у голову поцілувала: — Степанку!..

— Ніхтс ферштеген, — сказав Чорненький, ніяковіючи.

— Нічого, синочку, й наш Степанко був “ніхтс ферштеген”. Але й він, бувало, “Ще не вмерла” підспівував.

Взяли ми Чорненького на вечерю. А він таки достеменно наша дитина! Поставила дружина на стіл страву, аж в руки сплеснув: ” Борсц! Сальо!

Пальцем собі в груди тицьнув і сказав: — Гавз, мама, борсц!

Так ми зразу ж і зрозуміли, що в них вдома також борщ подається.

Гамірно так нараз у хаті стало, рідно. Чорненький: — Тато, мама! Й папуга з клітки: — Тато, мама!..

Наговорилися ми весь вечір, що аж потомилися. Якось так легко порозумітися було. Бо то ж то й не першина нам, — дітей й онуків виховали, чейже!

Як світло загасили, то папуга: — Добраніч! — крикнула. І Чорненький: — Добраніч! — повторив.

А нас десь аж біля серця стиснуло: — Яка ж все таки невміруща та наша українська культура!

Вересень, 1975

ЯК ГРИЦЬ І КСЕНЯ ГУНЬКИ КУЛЬТУРУ РЯТУВАЛИ

З культурою Гриць Гунька змалку знайомий. Раз, тямиць, дві сусідки сварилися. — Ти, ропухо! — писнула одна. “Ропуха” замовкла на хвилину від несподіванки й тоді відгризлась: — Ех, ти культуро!

Ропуха, як і годилось, була присадкувата й огрядна, “Культура” ж худа й висока, сама шкіра і кості. До того все село її звало Сухітницею, і відтоді прізвисько “Культура” до неї так і прилипло. Ниділа вона й покашлювала. Раз навіть лікаря викликали, бо вже вмирала. “Поїхав доктор Культуру рятувати!” казали люди. Не вмерла й десь там на селі й залишилася, бо на еміграції її немає.

А Гриць Гунька підріс, одружився з Ксенькою Зизоюкою й евакуювався. Вік прожив з країни в країну переселюючись, а що до бізнесу голову мав, то й мастку добився. Можна сказати, що й грамотним вже став. З газет дізнався про те, що культура не тільки у його Задрипанці жила, а й тут в гопаках, співах і малюнках проживає. І, що кожному треба постійно цю культуру рятувати, співаючи, гопака танцюючи або малюючи, щоб не пропала. А що вік уже не той був, щоб вигулювати і голосом Панбінні Гриця ні Ксеньку не обдарив, то вирішив Грицько малювати, а Ксенька мала йому моделькою бути.

Як в кожному благородному ділі спершу перешкоди були. Від найближчих, звичайно. Грицько тільки папір та фарбу псував, бо хата йому виходила й дерево виходило, а в Ксеньки ніяк подобія не було. І от Гриць став у всьому Ксеньку обвинувачувати, — витривалості, мовляв, не має,

непосидюща. Годину-дві посидить і вже їй нудно, й то цього, то того забагається. Національна свідомість, казав, у тебе низька, не розумієш, що для культури все треба терпіти. Ксенці також за словом не шукати було, стала і йому дорікати, що замолоду до культури не взявся, а тепер присліпкуватому вже важкувато.

Потім ледь розлучення не наступило. Бо Грицько сусідську дівку на модель запросив, мовляв, легше йому буде в неї подобіє знайти. Та так вовтузились і такої вона вихікувала, що Ксенці терпець увірвався — Гриця з моделькою за двері викинула й усю до того створену культуру на куски подерла. Ледве назад до хати впросився.

Після того Грицько вже більше до малювання не брався, зате ж Ксенька почала. І, на диво, їй куди ліпше подобіє виходило — Гриця, і сусідської модельки і навіть собачки Смішка... По місяці, чи двох, вже й з пам'яті стала малювати, — хати старокрайові, соняшники і тополі. А там і знайомих почала вдавати. Прийде хтось до хати й здивується, — дивіть, чисто пані Гарбузова! А там, дивись, і пан Гарбуз до дверей стукає: — Кажуть люди, що ви мою дружину намалювали. А в нас саме “аніверзарі”. Скільки за неї?

Траплялось, правда, що іноді після “аніверзарі” одна чи друга гарбузова прибігала авантюруватися за те, що її спотворила, але це ще краще бизнес розвинуло. Бо почує хтось тільки, що його намалювала, то мерщій і купувати біжить, щоб не виставила на публіку.

Такої популярності Ксенина “культура” набрала, так її розхапували, що на виставку зібратись було годі. Та ось від деякого часу Грицько нове надумав. Намалює Ксенька, а він зараз же й у шафу заховає. А людям кажуть, — натхнення вичерпалось.

Лишень під чаркою інколи Грицько звіриться декому: — Малює, ще й як малює! Та ми все це для майбутнього зберігаємо. Ворог нищить культуру нашу, а ми ж творимо. Колись, як нам доведеться дожити тієї хвилини, зібране отут у Золотоверхий завеземо. А як ні, то в Національну галерею, чи в Лювр якийсь тимчасово передамо в депозит, заповівши, щоб в слушний час Україні віддали.

Або ж, на це нас стати, самі собі Лювра в хаті оцій
зробимо й на дверях напишемо:

Хай знає кожна креатура,
Що в стінах цих живе культура,
Родини Гуньків це творіння,
Хай знає кожне сотворіння,
Нехай талант й життєвий труд
Оцінить наш рідненький люд.
Якщо Народ здвигне свій дах,
Хай візьме це — і з ним наш прах!

Грудень, 1975

НЕСПОДІВАНКА

Старі люди звикають до своїх речей, зокрема ж до своїх меблів.

Іван Богданович був самітник. Родини чи то не мав, чи затратилась вона десь на життєвих дорогах. В його мешканні було три кімнати й одна з них була влаштована навіть як спальня з двома ліжками. Але спав він у вітальні на зеленкуватій, вже виляній канапі. Про себе звав він її Любкою. В довгі, безсонні ночі розмовляв з нею, ділився своїми споминами. Інколи вони ніжно шептали собі “на вушко”, інколи реготалися. Теми їхніх розмов залишалися їхньою тайною.

Було в Івана Богдановича й кількоро давніх друзів. Дуже зрідка, вони відвідували себе взаємно.

І ось ці друзі задумали з нагоди якогось то ювілею, чи може іменин, зробити Іванові Богдановичеві дарунок. Порадившись, купили фотеля. Такого ж зеленкуватого, як канапа, але, звісно ж, нового.

Все це зроблено дуже дискретно й навіть без усякого погашування світел та несподіваного наскоку на неприготовану людину. Якось там вже у ювілейний день відімкнули двері і примістили побіч канапи новий набуток.

Повернувшись ввечері додому, Іван Богданович довго метушився в кухні, вечеряв. І тільки десь під північ зайшов у вітальню, щоб послати та розказати Любці свої денні пригоди.

Ну й уявіть собі, яка несподіванка!

— Ти-и-и ж! Ти-и-и ж! — ледь вимовляв дрижачими устами. Бач яка! Й словечка не сказала, й не попередила!..

Пестливо гладив канапу, ніжно дотикався фотеля.

— Схожий такий на тебе, крапля в краплю, Мамусю!

З того дня так і звав канапу Мамусею, а фотеля — Любком. Відвідувачів приймав уже тільки в передпокої, заздалегідь примкнувши до вітальні двері.

— Пробачте! — казав. У мене там родина!..

Грудень, 1975

ВЕСНЯНЕ

У той час, коли ваш дід був ще гімназистом, з першим коханням була куди-куди складніша справа, як тепер.

Познайомившись з своєю Дульчінесю, ми тижнями кружляли довкола її хати, щоб побачити її тінь. Коли ж зустріли на дорозі, сором'язно втікали, не маючи відваги промовити словечка. Потім вона товаришкою через товариша передавала нам листочок, щось на зразок: “Високоповажаний товаришу! Як масте, позичте мені “Антигону”...

“Антигони” у нас не було, але ми діставали з-під землі й несли перед її браму. Вона вибігала, схоплювала книжку і мерщій втікала до хати: “В наступну середу віддам”. І коли ми вижидали тієї середи, рахуючи кожну годину, у вівторок надходив новий листочок: “Пане Микола! Книжка потрібна мені ще на тиждень, залишіть будь ласка!” А в наступний вівторок записочка: “Коля! Ще на тиждень, прошу”. Тоді врешті приносила “Антигону” й ми, вмираючи із страху, щоб не зустріти когось із професорів, обходили разом дві вулиці. І десь аж під Різдво мрія-мрій запрошувала нас на “Миколайка” і там, у “товариській забаві”, ми вперше торкались носом її чола. Опісля всю зиму зітхали і тільки в квітні у парку був перший поцілунок. А в травні обидвоє здавали матуру й роз'їздились, щоб вже ніколи в житті не зустрітись...

А тепер, кажуть, з першим коханням зовсім просто.

— Гай, Майк!

— Гай, Шіла!

- Герл-френд маєш?
— А-а.
— А як би так нас двоє?
— Велл... (мовчанка й протягле позіхання) — Ооо
кей!
— То побачу тебе в суботу. В тебе, чи в мене?
— Мої чиплять вдома день і ніч.
— А мій народ їде в суботу на котедж.
— Тоді в тебе в суботу ввечері?!
— О-кей, бай Майк!
— Бай, Шіла...
Обидвоім по 14 років.
Бай, молодосте, бай!..

Квітень, 1976

НЕЧИСТЕ НЕ СПИТЬ

Звичку доїдати тихцем залишене на полумисках мають багато домогосподинь. Пані Ольга її не мала. Та раз трапилось, тільки один одніський раз.

Подала принагідним гостям чай і солодке. Побіч інших тістечок поклала на тарілку кілька кусочків незвичайно смаковитого нугата, що залишився із тетиного уродинового подарунку. І саме цей нугат найбільше засмакував дуже статечному та з вдачі неспіливому середнього віку гостеві.

— Моя старенька мати, — відважився сказати, багато що випікає, а цієї штуки, мабуть, не знає.

Гості чим там зайнялися, а пані Ольга вміжчасі метнулась прибрати стіл. Принесла до кухні зібраний посуд і тарілку, на якій залишився один, останній кусочок нугату. Так часто буває із найсмачнішим, якщо його не можна по рівному поділити.

І тут же Нечистий, який на те тільки й чекає, щоб вчинити людям пакість, підказав пані Ользі: — З'їж, з'їж цей кусочок! Куди ж його дінеш? Ні в холодильник покласти, ні в креденс. З'їжжж!..

Досвід праматері Єви нічого не навчив жіноцтво, отож пані Ольга послухалась Нечистого і тихцем з'їла.

А він же ж, досягши свого, зразу ж до добродія Несміливого підсунувся і намовляти став:

— Попроси ж, не бійся! Зрадіє ж старенька мати, як гостинця принесеш. А там, хто зна, може й спече таку

смакотку. Не для себе ж проситимеш, — для матері... Попроси ж, попроси!..

Ну й, зашарівшись по самі вуха, добродій Несміливий попросив:

— Пані Ольго, не погнівайтесь!.. Там залишився кусочок нугата. Дайте мені, будь ласка, я матері занесу!..

Якщо кажеється, що бувають у житті безвихідні ситуації, то це була саме одна із них.

Пощастило Нечистому того дня, як рідко коли. Тож сальта три на радощах вивернувши так і шугнув у комин, сконфужене товариство залишивши.

Травень, 1976

ЕМЕРИТ

Мені тільки що на 65-ий переступило, а вже починаю всіма благами “золотого віку” втішатися.

Наперед усю пресу повідомив, від якої весь вік годі обігнатися було: — Агов, панове! Припиніть! В старший вік вступаю!..

І у “фонди” всі понаписував: — З днем нинішнім на мене не рахуйте. Своє вже відплатив, на молодші плечі передаю!

Не те, щоб у мене фінансова скрута була. Не з тих я, щоб про старший вік не подбати. Більше маю, як будь-коли мав. І з шерів, і з апартаментика, ну й у банках та кредитівках призбиралося. А там, за рік, ще й із старечої пенсії капне!..

Спокій головне! Ось про що йдетьсяя.

А то бувало, на час не заплатив, вже до тебе видзвонюють, пригадки надсилають. А людина ж, гадасте, що? Із заліза? Нерви не витримують. Кожному дай, тай дай! Жебрачні тієї наплодилось, обігнатися не можна.

У Старий край також написав: Даруйте, сказав, більше не можу. Старший вік надійшов, самому руку наставляти прийдетьсяя!

І в церкві вже з кводра на нікеля перейшов.

Унукам дарунки, і їх уже зліквідував. Наймолодше, ледве слова вимовляє, і воно вже навчилося казати: — Дідо буба, дідо бідний!

Хоч ще трохи й завчасно, вже мене по знайомстві в клуб старших громадян прийняли. Інколи кудись поїхати заблагнеться, скрізь половину ціни плачу.

Не раз раніше я чув, як говорили: — У кожному віці є свої приємності. А я їй не вірив, що їй емеритом влаштуватись можна несогірше.

Тільки звучить воно ніяково якось:

Національний емерит!

Липень, 1976

ІЗ ЗАБУТИМИ ДРУЗЬМИ НЕ СТРІЧАЙТЕСЬ!

Усіх нас кортить повернутися до місць, де ми прожили свої молоді літа й зустріти знайомих, яких ми знали молодими. Заспокоєння цих, здавалося б невинних бажань, сполучене із багатьма небезпеками психологічного характеру.

Наші спогади, якими виразними вони не залишилися б, виявляються завжди далекими від дійсності. Пройшовши впродовж років багато доріг і бачивши чимало світу, ми витворили в собі інші масштаби відстані і простору. Кімната, в якій ми жили двадцять-тридцять років тому і яка збереглася у нашій пам'яті просторою, виявляється нагло напричуд тісною. Дорога з хати до школи, що її ми відвідували чверть століття тому, начебто скорчилася вдвоє. І все це поняття непідвладні часові. Що ж тоді говорити про зміни у нас і людях на двадцять-тридцять років постарілих!

Закортіло оце мене відвідати товариша шкільної лавки, якого не бачив 45 років. Інколи ми переписувалися, мали спільні зацікавлення й ніяк не почувалися сторонніми.

Зустріч мала відбутися в публічному місці, де проходило чимало людей. Коли наближалася умовлена година, почала мене покидати безжурна радість.

— Ти думаєш ви впізнаєте один одного? — запитала дружина, яка була зо мною.

Це невинне запитання кинуло мене в справжню паніку. До того ж товариш запізнівся. Люди йшли в різні боки. Молодші й старші, з бородами й без борід, з чуприною і лисі.

Єдине, що я приблизно знав про товариша, це був зріст, дещо нижчий мого. Невже таки пройшли біля себе й не впізнали?

Вже й дружина почала мені допомагати: — Може цей добродій в окулярах, що затримався й розглядається?

— Ні, ні! — кажу поспішно, він надто старий.

— А отой там, лисий?..

Врешті мій колишній друг прийшов і щасливо ми впізнали один одного вже з віддалі кільканадцяти кроків. До речі, давно небачених осіб куди легше пізнавати з відстані, бо тоді ще непомітні всі зморщини.

Привіталися і прикриваючись чемностевими словами стали себе крадькома розглядати. Наші відкриття були такі потрясаючі, що розмова перервалася й настала мовчанка. Надто різні були ми від тих у минулому, щоб згадувати про давнє. А в теперішньому ніщо нас не сполучало.

Для годиться ми домовились про зустріч наступного дня, але обидва знали, що ця зустріч вже не відбудеться.

Коли розійшлись, дружина запитала:

— То ви були товаришами з одної кляси?

— Так, — сказав я, і зараз же докинув — та він був від мене чи не на два роки старший.

— Старший? — перепитала дружина, і в її голосі я почув тендітну відтінь здивування. — Він тримається добре! — сказала.

І саме ця тінь здивування сталась пострілом, що вбив мого самопочуття нев'яучої молодості.

Тож раджу вам: Зустрічайтесь із приятелями молодості часто, або не зустрічайтесь ніколи. Коли все таки доведеться, як оце мені, зустрітись, дружин із собою на зустріч не беріть!

Листопад, 1976

ДОБРОЧИННІ ТАБЛЕТКИ

(Під Крішан Чандара *)

Біля нашої хати зупинився невеличкий спортивний автомобіль, такий білий, що ледь відрізнявся від снігу. З нього виплигнула молоденька дівчина в біленькій хутряній шапочці й такий же білюсенькій шубці. Наче б ангелик з неба.

Привіталась і зараз же, не гаючи часу, запропонувала купити в неї таблетки — невеличкі, прозорі і також біленькі.

— Це добродчинні таблетки! — пояснила співучою українською мовою. Продаю їх виключно тільки українцям. По 10 долярів кожна.

— Десять долярів?

— Думаєте, що це дорого? Але ж вони незвичайно рідкісні. І яка ж дія! Найпоганіша людина ковтне пілюлю і зараз же в ангела переміниться. Три доби її хоч до серця прикладай! Вроджена людська жадібність, ницість і підлість зникають без сліду. Ясніє розум, народжуються самі тільки шляхетні наміри й почування.

— А все таки 10 долярів — це дорого! — пробував я торгуватися.

* Крішан Чандар — це сучасний індійський письменник. Він написав гумореску про “добродчинні таблетки” на тлі життя Індії, ніяк не схожу на оцю.

— На такі таблетки ніяк не дорого! — сказала дівчина. Подумайте, чого тільки люди не роблять і скільки витрачають грошей, щоб хоч заблиснути шляхетністю й доброту: Будують храми, відкривають школи, закладають фундації, виголошують промови, вміщують у газетах свої фотографії.

Дівчина була чарівна, та ще й манила незвичайність таблеток. І хоч 20-доляровий банкнот в моєму гаманці був останнім, я все таки купив дві пілюлі — для себе й для дружини, на імениновий подарунок. До іменин вирішив свої не ковтати, хай спробуємо вже одночасно двос.

У наступний день була неділя.

Приїздимо під церкву, а там — кого не стрінеш, кожний янгол. Редактора зустрів, який недавно мене в газеті оплюгавив, — плачем зайшовся. “І лайте й бийте” — каже. Тепер самий я бачу, яка це я підлота!”

А той із радія, то так зіщуливсь, що рачки став і зойкнув лиш: “Свиня я!” та ще й при цьому рохнув тричі.

Не встиг я відвернутись, а тут вже тиснеться якась панюся:

— Ми з вами незнайомі. Та я про вас таке плела по людях, що й сором повторити. Пробачте, прошу! Направлю все, клянуся!

Заки до церковного порога дійти, покутників таких ми восьмеро зустріли, чи може й більше. А там вже в церкві, хто тільки оглянеться, то прощення благає очицями самими.

Усі вони, як показалось, таблетки проковтнули. Біленьке авто відвідало кожнісіньку хату і дівчина у білій шубці усім пілюлі продала точнісінько у той сам час, на диво!

Хоч день недільний був звичайний, не жодне свято, то Службу мав самий владика. Він теж зажив таблетку й від досвітку уже молився в церкві на колінах. Останній місяць весь його не було і чутка йшла, що важко десь захворів.

Тепер він став перед своїм побожним людом і, вірте, чи не вірте, отак промовив:

— Пробачте, браття й сестри! За мене ви осьтут молились, а грішний я в той час в країнах теплих грівся! Тож

каюся і вас благаю, простіть мені! А щедрий ваш любові дар, який ви надіслали, стоїть отам на тетраподі. Хто скільки дав, собі хай відбере!

На ці слова ніхто й не ворухнувся, бо всі тут ангели були. А тим, хто не ковтав таблеток, ніяково було при людях брати гроші. Вкінці із вулиці зайшов якийсь бідняга й примусили його забрати дар любові. І лиш, коли протверезились, за день чи два, поліцію за ним післали, щоб відбирала.

Увечорі неділі тої ж в народнім домі відбутись мало свято. Якись геройські роковини. На ньому промовляти мав старий учасник боїв — полковник, чи може й генерал. Та ледь усе скандалом не скінчилось. Коли народ зібравсь на залі, промовець звірився комусь, що в бою жодному не був. Його, сердегу, також якась людина пілюлею гостила. І ось тепер збиравсь з каяттям іти на сцену, та хтось, який не їв таблетки, притримав його силоміць.

Цікаво вам тепер, мабуть, чи я таки зажив свою таблетку? Отож, признаюся, що ні. Попросту побоявся, щоб наслідки пілюль добра в мені не залишились на постійно. Сатирик добрий, без їді і жала, кому потрібний?

Січень, 1977

МИКОЛАЇВСЬКА МІСТЕРІЯ

Люди — химерні створіння, щораз міняють свої смаки. Отож святий Микола, так сказати б — інституція вічна, простосовуватись мусить, щоб нам, смертельним догодити. Навіть дівора, яка двадцять чи тридцять років тому назад бубличками вдоволялась, тепер вже під подушками тільки за зелененькими заглядає.

А про дорослих й перерослих вже й не говорити. Духовникам — кожному митру приносить, воякам — генеральство, а всій мірності, яка й грамоти не навчилася — докторства й професури. Кількадесят університетських філій роздав, та й їх не вистачає.

Організації ж політичні оце третій рік з черги за дисидентами побиваються. З ранньої осені вже Миколаю молебні служать і свічки під іконами ліплять. А дисиденти ж не бублики, їх за ніч не спечеш. Зокрема ж отих твердих, українських. Отож латає святий Чудотворець ким може — калмиками і чувашами. Хай, коли їм Панбіг язика не дав, руками порозуміваються.

Звісно ж, заки між народ слати, в раю вся ця менажерія курси проходить. На них в кожного емфаси й профілі вивчають. Тобі — кажуть — слід завжди ліворуч повертатись, тобі ж — праворуч. Кому серйозним бути велять, а кому дурником прикидатись. Головне ж, щоб аудиторії догоджували.

По курсах кожному випускнику комп'ютерську картку видірюють для райської картотеки, а з неї ж вже св. Миколаю талончика з номером виписують, щоб кому треба

під подушку тицяв: цьому марксиста, тому атеїста, одному самостійника, другому ж неділимця.

Споконвіку св. Микола райською транспортацією користувався й нею до кожної окремої хати підїздив. Але оце недавно криза енергії й рай навістила. Отож звелів небесний економ св. Миколі, щоб де тільки змога земним транспортом подорожував. А Нечистому таке тільки подай. На віденському летовищі, за митника переодягшись, Угодника святого затримав. І тут, заки супровідний архангел у вищій владі інтерв'ював, чортяга дисидентські талончики в ковертах переставив.

Що далі трапилось, ви догадуєтесь хіба? Самостійникам неділимці попалися, націоналістам — марксиста, а побожним атеїста. Метушиться народ, очі вирячас, а Нечистий регоче, хвоста свого зубами тьоргає. Аж нараз очі в нього дубом стали, ледь не вискочать із здивування. Сам Люцифер такого не придумав би. Посваряться, гадав, може й поб'ються й Угодника прокленуть. А тут — вухам своїм не вірить: Самостійники неділіство вихваляють, націоналісти — марксизм, а побожні атеїзмові притакують. Один одного обіймає та кожен на нуту свою виспіває, що йому “святий Миколай на всякий час помагай, Миколаю”.

Думав Чудотворець, що йому після скандалу отого в димісію слід податися, а тут же чортові прийшлося із білим світом попрощатися. Незгоду засівав, а вона любов народила.

— Чорт, побери! — вигукнув чортяка і так у пекельну саджавку шубовснув, що аж шати ангельські смолою забризкав. Ой довго ж прийдеться вибілюватись небогам!..

Грудень, 1977

НЕ ТАКИЙ ЧОРТ СТРАШНИЙ?

Відвідувачі в музеї — справжня рідкість. Та зокрема у цю пору, коли людям ще після карнавальних забав голова крутиться, а тут уже гагілки в очах мерехтять. За нашим англійським календарем і за соборно-православним нашим.

Сиджу я собі оце недавно, комунікат якоїсь там пресо-вої служби в газеті прочитую, аж тут, дивлюся, на музейному подвір'ї “Каделяк” зупинився — в рожевенький, ангельський колір розмальований. Дівчинка якась прибила-ся, думаю. Та ні, джентлемен, бачу, виходить. Елегантний такий — фризура з перманентом блискуча-чорна, дискретні бакенбарди й борідка у клинок. Попелястий темний піджак на чотири гудзики та ще й гвоздика у реверсі.

— Антип Люциперович, — представився, тільки поріг переступивши.

— Приємно познайомитись, — кажу. — Це ви по батькові Люциперович?

— По батькові, — відповідає.

А мені, чую, мурашки по тілі пробігли. Бо в будинку ні душі, крім мене. Розгубився я, вже й за плату вступу до музею не питаю. Та він сам товстенького гаманця вийняв.

— Це у вас валюта долярова? — запитався і двадцятку недбало кинув.

Я взявся видавати решту, та він рукою зупинив:

— Хай буде на музей!

Тут я й подумав, щоб у халепу, борони Боже, не пасти. Вже краще попередити.

— Це в нас Страсті Христові виставляються, — кажу.

— Знаю, — відповідає. — Добру роботу робите!

Мені вже й думка була майнула, що то, може, лиш ім'я в гостя по батькові таке кумедне. Та глипнув на шевелюру, — ріжки, бачу, в нього стирчать. Хитрує, значить. Але мене вже не обманиш.

— Підемо, кажу, до Страстей! Та звичай у нас такий, що заки підійти, перехреститись треба.

І сам хрещуся. Дивлюсь, а він — нічого. Перехрестивсь разом зо мною.

Пройшли ми Страсті й до “Кушення Господа нашого дияволом на пустині” підійшли. Антипкові Люциперовичу із зацікавлення очі блищать.

— Здорово намальовано! — каже.

— Це ви у відпустці? — запитуюсь.

— І так, і ні! — відповідає. — Що таке дисиденти знаєте?

— Та як не знати? — кажу.

— Так ось я й дисидент.

— Не знав я, що вони й у вас.

— Як ви не знали? — обурився. — Та це й від нас пішло ж! У нас інше вже чортяче покоління виростає. Ми ж прогресивні. І хрестимось, як бачите, й свяченої води не боїмось. Тай пекло вже не те, що колись було. Є, правда, залишки старі і в вас, і в нас. То це ж ми й проти них із вами враз боротись мемо. З Землею враз на штурм підемо неба!..

Тут Антип Люциперович легко якось до картини Василя Курилика підплигнув, що на ній диявол Христа на дах храму ставить і скарбами світу манить.

— Ви ось погляньте, — сказав, скалячи зуби, — чи не правду говорить стара українська приповідка, що “Не такий чорт страшний, як його малюють”.

Та як не вівкне, та як не свисне, та як не заірже чортяка від радості.

Ось від того іржання я й прокинувся.

Серед білого дня, виходить, заснув був.

Прокинувся й розглядаюсь довкола — ні Антипка Люциперовича немає біля мене, ні рожевого автомобіля перед музеєм. Тільки наш котик забивсь у куток та пшикає і їжить. Хіба ж йому також кошмар приснився, чи що?

Лютий, 1978

ОЧІ

Хто такий Феодот Самійлович — всі знають: і шахрай, і злодій, і обманець. Антихриста більшого на світі немає. Що то вже всякої кривди людям не зробив, що то вже не дошкулив, — на сотнях аркушів не списав би.

В церкву тільки про людське око ходить. Для бізнесу самого. Сам же ж тільки золотому теляті поклоняється. За декілька доларів душу б продав.

Патріотизм у нього лиш на словах. Зломаного шеляга не дасть на жодну ціль народну, якщо вдсятеро на тому не заробить. І жінка в нього з несвоїх, і діти слова нашого не знають.

А приглянетесь — він кожну організацію очолює. Двадцять їх у нас, як не більше, і кожна в його кишені сидить. В цих він головою, в тих заступником, в ще інших ревізором. Нижче секретаря йому й не пропонують.

Немає зборів, на яких люди не шушукали б та не присягалися б більш Феодота Самійловича не вибирати. Та прийде голосування, він тільки зором по залі поведе і всі за ним руки піднімуть. Іван Михайлів на зборах самих, під рясні оплески присутніх, його злодієм назвав. А голосувати прийшлося, перший руку підніс.

Характерник якийсь. Очі, кажуть, по бабі-відьмі одидичив. Повилізували б йому!

Але тепер ось народ змовився і золоті окуляри з чорними скельцями йому на ювілей подарував. Ще й накурити в залі збираються перед зборами, щоб в мряці голосувати.

Та вже чутка ходить, що харцизяка цей, немов пугач, крізь пільму бачить...

— Заговоривсь оце я з вами, тай не помітив, що тут Феодот Самійлович ідуть! Шануваннячко, шану-нуваннячко вам, Пане Голово, Пане Президенте! Низький поклін, Мойсею всенародному!..

Березень, 1978

ВІТРЯКИ

Вітряки посеред соняшників або польових маків — це найулюбленіша тема на українському образотворчому ринку. В усіх стилях, усіх якостях і кольоритах настачити їх годі. Мов дорогоцінна реліквія вони передаються з батька на сина, з сина на внука, з внука на правнука. Вже й мова рідна забулася, вже й діти потурчилися, з нехристами подружилися, а вітряки висять на стінах, прадідів нагадують.

Дуже ж бо вітряки вдачі нашій підійшли. Що то завжди понад другого винестись преться. А винісшись, шумить і полами вимахує, кожному пригожому вітерцеві вклоняючись. Зерно давно вже не мелеться, а вітряк все ще гордовито коливається, гнучкістю своєю і давністю чваниться.

Літо закінчилося й оце осінь почалася — сезон діяльності й зборів по всіх комітетах й університетах, на всіх народних нивах, нивках і грядках. Так ось на кожному клаптику, на кожному горбку і горбочку, вітрячка прийдеться наново поставити, — щоб націю нашу страдальну в усій її багатогранності репрезентували. Хай скриплять на славу й крилами вимахують, то вліворуч, то вправоруч вигинаючись.

А з борошном, то вже по-різному буде. В кого, може, й на українську паляницю призбирається, а в кого лиш коржики вийдуть — “Гаманові вущка”.

Травень, 1978

ДЕЛКАТНА ЛЮДИНА

Була б гумореска, коли б не трагічна.

Іван Петрович, — Боже, що за людина була! Хоч до рани прикладай, така добряча й уважлива. Що за робітник був, і патріот який. І так минулась...

Друзі ми з ним були від шкільної лавки. Разом учились, разом скитались і разом отут на еміграції довелось жити недалечко, в одному місті. Головував він у нашій організації десять років, чи більше. Церкву нову поставили й народній дім побудували на славу. Він, бувало, і в школі — курси українознавчі веде, і на будовах, а вечорами ще й аматорський театральний гурток провадить. Єдність яка у нас була. Разом усі працювали.

Та ось два роки тому нова людина до нас прибилась. Ні то письменник, ні то інженер якийсь. По нашому говорить не погано — лиш десь та десь якесь несвоє слово вихопиться, але ж хто він такий, Бог його святий знає. Ворушитись став, з доповідями та споминами виступати. Такого розголосу набрав, що й по газетах пишуть про нього і в інші країни із словом запрошують. Словом, людина інтересна.

Трапилось і мені з ним на самоті по щирості поговорити, розпитати, що пережив. Розказав він те, про що вже в газетах писалось, а далі голос знизив, хоч тільки двоє нас і було в кімнаті, тай каже:

— А ви, помічаю, з Іваном Петровичем дружите. Борейтіться! Та він же ж їхній, вдас тільки нашого. Не бачите, як достатньо живе. Це за чий гроші, думаєте?..

Скипів я. Так і хотілось долоню відвернути. Або ж бодай плюнути ввічі мерзоті. Але ж, бачите, я людина делікатна. Не буду ж собі руки бруднити. Тож і кажу йому чемно:

— Не про одного ж говорять, пане добродію!

А він, презирства не відчувши, руку мою потис та, кинувши своє “Правду кажете”, попрощався і вийшов.

Інший на моєму місці зараз Івана Петровича попередив би, що той мерзотник про нього плеще. Та я ж людина делікатна. Не буду ж свого друга побрехеньками чиймись колоти.

Місяць чи два минуло після того, як оце я Галину Дмитрівну зустрічаю, — учителькою вона в нашій школі. Поздоровкалась і каже:

— Ви чули таке, що Іван Петрович будь то би на службі!

— Що ж ви таке верзете?! — відповідаю.

— Та той же професор казав. Так і божився, що крізь його руки гроші йому виплачувались...

Сплюнув я з пересердя тай кажу:

— Вірте, як вам хочеться, а я ніколи не повірю!

Ще згодом я старенького нашого доктора зустрів, Він також мені те саме говорить. Та лиш на якусь іншу інформацію покликається, професора не згадує. Тут я вже різко заперечувати не посмів, із старшою ж людиною розмовляю. Ото ж делікатно кажу:

— Заперечувати вам, пане докторе, не смію. Досвід у вас більший. Тай правду ж кажеться: Кілька пудів солі з людиною з'їси і ще її не знаєш...

А тимчасом люди щораз голосніше почали говорити. Кожна ж людина ворогів має і ті перед в поговірках ведуть. Хтось там в Івана Петровича газету тамошню побачив. Другий же ж докинув, що в краватці відомого кольору ходити полюбляє. Правду сказати, я й сам здивувався, що того давно не помітив.

Вже й люди до народного дому зрідша вчашати почали, щоб з Іваном Петровичем не зустрічатись. А коли доповідь свою заповів, то слухачів з десятеро прийшло, решта ж крісел порожніми стояли.

Я ж, звісно, в першому ряді сидів, хоч як жінка мене не вмовляла: — Кажу ж тобі, не йди. Чого доброго й тебе таким уважатимуть!

Хтось там вже й подейкував на цю тему, та мені ж давна приязнь важливіша.

Приступив по тій доповіді до мене Іван Петрович тай затурбовано якомсь запитує:

— Не знаєш, Степане, чого це людей так мало було?

Інший на мосму місці сказав би прямо сяк і так. А я ж людина делікатна. Погодою викрутився.

Десь там незабаром і річні збори в нас відбулися. Звісно ж, Івана Петровича з голови зняли. Хтось йому з наших й увічі цвіркнув, що він сякий і такий. Не всі ж бо делікатні. Так він тим перейнявся, що десь незабаром серцеву атаку дістав і минувся.

А головою ж, вгадайте, кого вибрали?

Отого ж мерзотника професора. А я й секретарював на зборах, на добавок. Отак й піднятись хотілося й сказати. Та я ж людина делікатна.

Могилку Івана Петровича оце на цвинтарі відвідати ходив. Хай чужа земляця легкою йому буде!

Червень, 1978

БІДА СТАРОМУ, ЖЕНИТИСЯ МУШУ

Вік я самітником прожив. Ніким не турбувався й ніхто не журився мною. Бував, як кажеється в пословиці, на возі й під возом. Ні радити не було кому зо мною, ні плакати.

Та коли мені на 65-ий рік пішло, люди перешіптуватись почали, що в мене масток призбирався. Зразу ж після цього й родичі почали зголошуватись — до десятого ступеня спорідненості включно. Спершу листи писали, а там приїздити почали й до себе запрошувати. “Роками тужили за вами, дядечку, а тепер ось вже й терпець увірвався. Нікому більше вас не віддамо, наш дорогенький!”

Ще згодом, під св. Миколу, поздоровлення надійшли від знайомих ще з часу дівування вдів опечалених. “Як ви прекрасно тримаєтесь!” — вигукували, зустрівшись на дорозі.

Щоб одних і других спекатись, я став говорити, що масток на організації записую. З того часу вдень і вночі почав в мене телефон дзвонити. Я всяко вимовлявся, але громадські мужі не здавались Коли не щастило вговорити мене голові, дзвонив заступник, не щастило заступнику — дзвонив секретар, а далі члени контрольної комісії, мировий суд, їх дружини, куми і сусіди хвилини спокою не давали.

Взявся я тоді на спосіб — кожного адресу записувати. Мовляв, оце пишу тестамент і вам частка попадеться.

Та почало діятись зо мною таке, що й сказати вам соромлюся — подумаєте, з глузду зсунувся на старість, таке

вигадус: Разів декілька на дорозі автомобіль шугнув повз мене так близько, що душа в п'яти пішла.

Так оце тепер задумав я дати оголошення в газетах усіх організацій і політичних напрямків, що попередні мої добродчинні записи анулюю й на Спаса женитися буду.

Береженого Бог береже! Хоч старий і сліпий, а життя й мені миле.

Квітень, 1978

ВОСЬМИЙ ТАЛАНТ

Сказати правду, то образотворче мистецтво Глікерію Іванівну здавна спокушало. Піде, бувало, по виставках під церквами і кров її заливає: І ця, і та, ні людей, ні образів святих не встидаючись, виставляється, тільки вона, начебто остання якась. Лиш охкає та ахкає, для годиться, чужі клямби і “бек-ярди” оглядаючи. Так наче б і в неї півонії й чорнобривці не цвіли.

Мистецьке обдарування, звісно ж, в пані Глікерії змалку було. Ще дівчиною, бувало, так розмалюватись уміла, що подруги з ревнощів аж зеленіли. Але, як це воно в приповідці говориться: Дав Бог талан, та не дав долі доброї. Доля її — Прокіп Порфірович, жодного зацікавлення її обдаруваннями не виявляв.

Була б отак Глікерина муза заникла й полиняла, коли б вони з Прокопом на проповідь благочинного панотця Патрикія про таланти в церкві не попали. А там, як лиш благочинний про п'ять талантів згадав, пані Глікерія важко зітхнула. При дальших двох Прокопові Порфіровичу на ногу наступила, щоб добре слухав. А при восьмому — закопаному, не витримала й сльозами залилася. Так бо ж і побачила себе нещасну, в сиру землю закопану.

Коли ж тільки з церкви додому приїхали, Глікерія Іванівна свому Прокопові твердо сказала: — Подобається тобі, чи не подобається, а я таки в п'яті кромішній вікувати не збираюсь і за тебе, окаянного, відповідальності брати не буду. Завтра мені, з роботи їдучи, фарбів накупиш: Зеленої з рожевою на клямби, червоної з жовтою на Карпати

й синьї — на Дніпро-Славути й на Басагу-біч, куди я ось у творче відрядження вибираюся.

Не минуло й року з того часу, як оце мене на вернісаж нової мистецької слави запросили. Дві залі й довгий коридор церковного підвалля шедеврами обвішані були. Народ товпився й панотця благочинного ледь на руках не носив за те, що закопаний талант відгребав. А він, очі опустивши, пальцем на небо показував. — Діло мос невеличке, — мовляв. Звідтіля ж воно дане!..

Жовтень, 1978

КРАПКА, АЛЕ ЯКА Ж!..

Ех, яких то визначних людей ми маємо! І визначних і впливових. Ні кордонів для них не існує, ні континентів, ні океанів. Тай які б там авторитети не траплялись, з ними вони за пані-брата.

Ви гадаєте я про кого? Звісно ж, що про нашого Панька Крапку. Еге ж про цього, що свою годину на радіо має. Скаже хтось, велике цабе — година. Не в годині ж справа. Інші свої радіостанції мають і що ж з того. Пес їх слухає.

А в Панька ж Крапки — чудо година. Тільки бойовий його сигнал пролунає, всі достойники по світі усьому вуха наставляють, приглухуваті — слухові апарати включають. Які б важливі конференції не відбувались, перериваються. “Крапка говорить!”.

Крапка, як Крапка. З виду ніби то й миршава. І голос, здавалося б, дерев'яний такий. А подумайте, який діяпозон у нього!

Ви лиш послухайте його під Різдво, чи під Великдень, чи на якісь там роковини. Куди ж він не досягає — в карпатські нетри, в сибірські тайги, в колимські копальні. Рим, Париж та Женева — лиш за пів блоку від нього. Вашингтон же ж з Білим домом — через коридор. Протеста якогось, чи петицію пред'явити — тільки рукою подай.

Ви ж розумієте, яка це громаді нашій і нації вигода. — “Мені, пане Крапко, рідні мої Печихвости із святками поздоровіть!”, “Від мене повстанчий загін привітайте!” “Патріярхові від мене поклоніться!”. Це Палі передайте, те президенту Картерові, а оте Брежнєву!..

Звісно, що не легко воно доводиться Панькові Крапці.
Але дивіть, як він справляється.

Одна одніська Крапка, а наслідки які. Світом, можна сказати, керує.

І подумайте лишень, коли б так три такі Крапки тай одну біля одної поставити. Не глоб один, Галактики нам відкрилися б!..

Грудень, 1978

ЗМІСТ:

1. Товпа
2. Мій талант, моя Катруся
3. Ми кривого танцю йдемо
4. Без святого Миколая
5. Бабська пошта
6. Журавлі
7. Допоможіть, шляхетні громадяни
8. Славень
9. Не той світ
10. Яке неподобство
11. Порох єси і в порох обернешся
12. Кореспонденція
13. Нечисте
14. Так ось нас помітили
15. Химерна любов
16. Воли, чи автобус
17. Геній
18. Меню
19. Безобразіє
20. Помічники
21. Тривога
22. Веселий народ ми, Українці
23. Приятелі
24. І талант, і характер
25. Нова спеціальність
26. Спадок
27. Не такий то з'їзд влаштуємо
28. Перед панахидою
29. Про мініатюри мініатюра
30. Промовець
31. Флора і фавна патріотична
32. Ордени
33. Колишній
34. З анналів партії БРР
35. Адресар мій харитативний

36. А ви не мусите
37. Білий кінь
38. Дефіцит
39. Безсмертники
40. Криза в небі
41. Перекладач
42. З розлученням поздоровляємо
43. "Евергрін"
44. Містерія степової баби
45. Традиції наші преславні
46. Виніть дентистів
47. Звільніть культуру
48. Титули
49. Я професійний
50. Жабориння
51. Невміруща культура наша
52. Як Гриць і Ксеня Гуньки культуру рятували
53. Несподіванка
54. Весняне
55. Нечисте не спить
56. Емерит
57. Із забутими друзями не стрічайтесь
58. Доброчинні таблетки
59. Миколаївська містерія
60. Не такий чорт страшний
61. Очі
62. Вітряки
63. Делікатна людина
64. Віда старому, женитися мушу
65. Восьмий талант
66. Крапка, але яка ж

РАНИШІ ЗБІРКИ ФЕЙЛЕТОНІВ-САТИР ЦЬОГО АВТОРА

“Бомби на весело”, Фюрт, Німеччина 1947

“Амбасадори”, Торонто, Канада 1968

Made and printed by
Harmony Printing Ltd., 70 Coronet Rd., Toronto

